

Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirja

Johdanto

[Humanitaarinen oikeus](#)

[Finlex](#)

[Sivulla olevat nelinumeroiset luvut viittaavat Punaisen Ristin kansainvälisen komitean vuoden 1987 kommentaariin \(oikea sarake\)](#)

Geneven yleissopimusten LISÄPÖYTÄKIRJA kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja)

Sisältö

JOHDANTO

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 artikla Yleiset periaatteet ja soveltamisala

2 artikla Määritelmät

3 artikla Soveltamisen alkaminen ja päättyminen

4 artikla Selkkauksen osapuolten oikeudellinen asema

5 artikla Suojeluvaltioiden ja niiden sijaisten määrääminen

6 artikla Koulutettu henkilöstö

7 artikla Kokoukset

II OSA

HAAVOITTUNEET, SAIRAAT JA HAAKSIRIKKOUTUNEET

I OSASTO

YLEINEN SUOJELU

8 artikla Sanasto

9 artikla Soveltamisala

10 artikla Suojelu ja hoito

- 11 artikla Henkilöiden suojeleminen
- 12 artikla Lääkintäyksiköiden suojeleminen
- 13 artikla Siviililääkintäyksiköiden suojeleminen lakkaaminen
- 14 artikla Siviililääkintäyksiköihin kohdistuvan pakko-oton rajoitukset
- 15 artikla Siviililuontoisen lääkitä- ja hengellisen henkilöstön suojeleminen
- 16 artikla Lääkintätehtävien yleinen suojeleminen
- 17 artikla Siviiliväestön ja avustusjärjestöjen asema
- 18 artikla Tunnistaminen
- 19 artikla Puolueettomat ja muut selkkauksen ulkopuoliset valtiot
- 20 artikla Kostotoimenpiteiden kieltäminen

II OSASTO

LÄÄKINTÄKULJETUKSET

- 21 artikla Lääkintäajoneuvot
- 22 artikla Sairaala-alukset ja rannikkopelastusalukset
- 23 artikla Muut lääkitäalukset
- 24 artikla Lääkitäilma-alusten suojeleminen
- 25 artikla Lääkitäilma-alukset alueilla, jotka eivät ole vastakkaisen osapuolen hallinnassa
- 26 artikla Lääkitäilma-alukset kosketus- tai vastaavilla alueilla
- 27 artikla Lääkitäilma-alukset vastakkaisen osapuolen hallinnassa olevilla alueilla
- 28 artikla Lääkitäilma-aluksen toimintarajoitukset
- 29 artikla Lääkitäilma-aluksista ilmoittaminen ja sopiminen
- 30 artikla Lääkitäilma-alusten laskeutuminen ja tarkastus

31 artikla Puolueettomat tai muuten selkkauksen ulkopuolella

olevat valtiot

III OSASTO

KADONNEET JA KUOLLEET HENKILÖT

32 artikla Yleinen periaate

33 artikla Kadonneet henkilöt

34 artikla Kuolleiden henkilöiden jäännökset

III OSA

SODANKÄYNTIMENETELMÄT TAISTELIJOIDEN JA SOTAVANKIEN ASEMA

I OSASTO

SODANKÄYNTIMENETELMÄT

35 artikla Perussäännöt

36 artikla Uudet aseet

37 artikla Petollisuuden kieltäminen

38 artikla Kansainväliset tunnusmerkit

39 artikla Kansalliset tunnukset

40 artikla Hengen säästäminen

41 artikla Taistelukyvyttömän (hors de combat) vihollisen
suojeleminen

42 artikla Ilma-aluksissa olevat henkilöt

II OSASTO

TAISTELIJOIDEN JA SOTAVANKIEN ASEMA

43 artikla Asevoimat

44 artikla Taistelijat ja sotavangit

45 artikla Vihollisuuksiin osallistuneiden henkilöiden
suojeleminen

46 artikla Vakoojat

47 artikla Palkkasoturit

IV OSA

SIVIILIVÄESTÖ

I OSASTO

YLEINEN SUOJELU VIHOLLISUUKSIEN VAIKUTUKSIA VASTAAN

I luku - Perussääntö ja soveltamisala

48 artikla Perussääntö

49 artikla Aseellisen toiminnan määritelmä ja soveltamisala

II luku - Siviiliväestö ja siviilihenkilöt

50 artikla Siviiliväestön ja -henkilöiden määritelmä

51 artikla Siviiliväestön suojeleminen

III luku - Siviilikohteet

52 artikla Siviilikohteiden yleinen suojeleminen

53 artikla Kulttuurikohteiden ja uskonnonharjoituspaikkojen suojeleminen

54 artikla Siviiliväestölle elintärkeiden kohteiden suojeleminen

55 artikla Luonnollisen ympäristön suojeleminen

56 artikla Vaarana olevia voimia sisältävien laitosten ja rakennelmien suojeleminen

IV luku - Varotoimenpiteet

57 artikla Varotoimenpiteet aseellisen toiminnan yhteydessä

58 artikla Varotoimenpiteet aseellisen toiminnan vaikutusten vähentämiseksi

V luku - Erityistä suojelua nauttivat paikkakunnat ja alueet

59 artikla Puolustamattomat paikkakunnat

60 artikla Demilitarisoidut alueet

VI luku - Väestönsuojelu

61 artikla Määritelmät ja soveltamisala

62 artikla Yleinen suojele

63 artikla Väestönsuojele miehityillä alueilla

64 artikla Puolueettomien tai muutoin selkkauksen

ulkopuolella olevien valtioiden siviililuontoiset

väestönsuojeleorganisaatiot ja kansainväliset

koordinointijärjestöt

65 artikla Suojelun lakkaaminen

66 artikla Tunnistaminen

67 artikla Väestönsuojeleorganisaation palveluksessa olevat

asevoimien jäsenet ja sotilasyksiköt

II OSASTO

SIVIILIVÄESTÖLLE TOIMITETTAVA APU

68 artikla Soveltamisala

69 artikla Perustarpeet miehityillä alueilla

70 artikla Avustustoimet

71 artikla Avustustoimintaan osallistuva henkilöstö

III OSASTO

SELKKAUKSEN OSAPUOLEN VALLASSA OLEVIENT HENKILÖIDEN KOHTELU

I luku - Soveltamisala sekä henkilöiden ja kohteiden suojele

72 artikla Soveltamisala

73 artikla Pakolaiset ja valtiottomat henkilöt

74 artikla Perheiden yhdistäminen

75 artikla Perustakeet

II luku - Toimenpiteet naisten ja lasten hyväksi

76 artikla Naisten suojeleminen

77 artikla Lasten suojeleminen

78 artikla Lasten evakuointi

III luku - Lehtimiehet

79 artikla Toimenpiteet lehtimiesten suojelemiseksi

V OSA

YLEISSOPIMUSTEN JA TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN TÄYTÄNTÖÖNPANO

I OSASTO

YLEISMÄÄRÄYKSET

80 artikla Täytäntöönpanotoimenpiteet

81 artikla Punaisen Ristin ja muiden humanitaaristen
järjestöjen toiminta

82 artikla Asevoimien oikeudelliset neuvonantajat

83 artikla Tunnetuksitekeminen

84 artikla Soveltamista koskevat määräykset

II OSASTO

YLEISSOPIMUSTEN JA TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN RIKKOMISEN ESTÄMINEN

85 artikla Tämän pöytäkirjan rikkomisen estäminen

86 artikla Laiminlyönnit

87 artikla Päälystön velvollisuudet

88 artikla Keskinäinen avunanto rikosasioissa

89 artikla Yhteistyö

90 artikla Kansainvälinen tutkimuskomissio

91 artikla Vastuu

VI OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

92 artikla Allekirjoittaminen

93 artikla Ratifiointi

94 artikla Liittyminen

95 artikla Voimaantulo

96 artikla Sopimusten väliset suhteet tämän pöytäkirjan
tultua voimaan

97 artikla Muutokset

98 artikla I liitteen tarkistaminen

99 artikla Irtisanominen

100 artikla Tiedotukset

101 artikla Rekisteröinti

102 artikla Todistusvoimaiset tekstit

I LIITE

HENKILÖTIETOJA JA HENKILÖIDEN TUNNISTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

I luku - Henkilökortit

1 artikla Pysyväälle siviiliväestöön kuuluvalla lääkintä-

ja hengelliselle henkilöstölle tarkoitettu

henkilökortti

2 artikla Väliaikaiselle siviiliväestöön kuuluvalla

lääkintä- ja hengelliselle henkilöstölle

tarkoitettu henkilökortti

II luku - Tunnusmerkki

3 artikla Muoto ja laatu

4 artikla Käyttö

III luku - Tunnusmerkinanto

5 artikla Vapaaehtoinen käyttö

6 artikla Valomerkki

7 artikla Radiosignaali

8 artikla Elektroninen tunnistaminen

IV luku - Yhteydet

9 artikla Radioyhteydet

10 artikla Kansainvälisten koodien käyttö

11 artikla Muut yhteydet

12 artikla Lentosuunnitelmat

13 artikla Lääkintäilma-alusten lentoon puuttumisessa

noudatettavat merkit ja menettelytavat

V luku - Väestönsuojelu

14 artikla Henkilökortti

15 artikla Väestönsuojelun kansainvälinen tunnus

VI luku - Vaarana olevia voimia sisältävät laitokset ja rakennelmat

16 artikla Kansainvälinen erityismerkki

II LIITE

VAARALLISISSA AMMATTITEHTÄVISSÄ TOIMIVIEN LEHTIMIESTEN HENKILÖKORTTI

Elokuun 12 päivänä 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten LISÄPÖYTÄKIRJA kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja)

JOHDANTO

Korkeat sopimuspuolet,

julistaen hartaan toivomuksensa nähdä rauhan vallitsevan kansojen keskuudessa,

muistaen, että Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaan jokainen valtio on kansainvälisissä suhteissaan velvollinen pidättymään väkivallalla uhkaamisesta ja sen käyttämisestä minkään valtion riippumattomuutta, alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan tai menettelemästä muulla tavalla, joka on ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien päämäärien kanssa,

uskoen kuitenkin olevan tarpeen vahvistaa ja kehittää määräyksiä aseellisten selkkausten uhrien suojelemiseksi ja täydentää niiden soveltamisen lujittamiseksi tarkoitettuja toimenpiteitä,

ilmaisten vakaumuksensa, ettei minkään tämän pöytäkirjan tai 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten määräysten saa tulkita laillistavan tai oikeuttavan hyökkäystä tai muuta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan kanssa ristiriidassa olevaa väkivallan käyttöä,

vahvistaen edelleen, että 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräyksiä on sovellettava kokonaisuudessaan kaikissa olosuhteissa kaikkiin henkilöihin, jotka nauttivat näiden asiakirjojen mukaista suojelua, ilman aseellisen selkkauksen luonteeseen tai alkuperään tahi selkkauksen osapuolten todellisiin tai oletettuihin päämääriin perustuvaa epäsuopeaa erottelua,

ovat sopineet seuraavasta:

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 artikla

Yleiset periaatteet ja soveltamisala

1. Korkeat sopimuspuolet sitoutuvat kunnioittamaan tätä pöytäkirjaa ja varmistamaan sen kunnioituksen kaikissa olosuhteissa.
2. Tapauksissa, joita tämä pöytäkirja tai muut kansainväliset sopimukset eivät kata, siviilihenkilöt ja taistelijat ovat vakiintuneeseen tapaan, humanisuuteen ja julkisen omantunnon vaatimuksiin perustuvan kansainvälisen oikeuden periaatteiden suojeluksen ja ylivallan alaisina.
3. Tätä pöytäkirjaa, joka täydentää Genevessä 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyjä sodan uhrien suojelemista koskevia yleissopimuksia, sovelletaan näiden yleissopimusten yhteisessä 2 artiklassa mainituissa tilanteissa.
4. Edellisessä kappaleessa mainittuihin tilanteisiin kuuluvat myös selkkaukset, joissa kansat taistelevat siirtomaaherruutta ja vieraan vallan miehitystä ja rotusyrjintää harjoittavia hallitusjärjestelmiä vastaan toteuttaen itsemääräämisoikeuttaan, joka on vahvistettu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa ja julistuksessa kansainvälisen oikeuden periaatteista, jotka koskevat ystävällisiä suhteita ja yhteistoimintaa valtioiden välillä. Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisesti.

2 artikla

Määritelmät

Tässä pöytäkirjassa

- a) "ensimmäinen yleissopimus", "toinen yleissopimus", "kolmas yleissopimus" ja "neljäs yleissopimus" tarkoittavat tässä järjestyksessä 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä Geneven sopimusta maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä Geneven sopimusta merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä Geneven sopimusta sotavankien kohtelusta ja 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä Geneven sopimusta siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana. Sanonta "yleissopimukset" tarkoittaa 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä neljää Geneven yleissopimusta sodan uhrien suojelemisesta;
- b) "aseellisessa selkkauksessa sovellettavat kansainvälisen oikeuden säännöt" tarkoittavat aseellisessa selkkauksessa sovellettavia, sellaisiin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyviä sääntöjä, joiden sopimuspuolia selkkauksen osapuolet ovat, sekä yleisesti hyväksytyt aseellisiin selkkauksiin sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä ja periaatteita;
- c) "suojelevaltio" tarkoittaa puolueetonta valtiota tai muuta valtiota, joka ei ole selkkauksen osapuoli ja jonka selkkauksen osapuoli on nimennyt ja vastapuoli hyväksynyt ja joka on luvannut hoitaa yleissopimuksissa sekä tässä pöytäkirjassa suojelevaltiolle määrätty tehtävät;
- d) "sijainen" tarkoittaa järjestöä, joka 5 artiklan mukaisesti toimii suojelevaltion tilalla.

3 artikla

Soveltamisen alkaminen ja päättyminen

Vaikuttamatta niihin määräyksiin, joita sovelletaan kaikkina ajankohtina:

- a) yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan tämän pöytäkirjan 1 artiklassa

mainitun tilanteen alusta lukien;

b) yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltaminen lakkaa selkkauksen osapuolten alueella sotatoimien yleisesti päättyessä ja miehitettyjen alueiden osalta miehityksen päättyessä. Kummassakin tapauksessa poikkeuksen muodostavat henkilöt, jotka lopullisesti vapautetaan, kotiutetaan tai uudelleen sijoitetaan myöhemmin. Nämä henkilöt nauttivat kaikkia yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan asianomaisten määräysten mukaista suojaa kunnes heidät on lopullisesti vapautettu, kotiutettu tai uudelleen sijoitettu.

4 artikla

Selkkauksen osapuolten oikeudellinen asema

Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltaminen sekä niissä edellytetyjen sopimusten tekeminen eivät vaikuta selkkauksen osapuolten oikeudelliseen asemaan. Alueen miehitys tai yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltaminen eivät vaikuta kyseisen alueen oikeudelliseen asemaan.

5 artikla

Suojeluvaltioiden ja niiden sijaisten määrääminen

1. Selkkauksen osapuolten velvollisuus on selkkauksen alusta lukien varmistaa sopimusten ja tämän pöytäkirjan valvonta ja täytäntöönpano soveltamalla suojeluvaltiojärjestelmää mukaan lukien muun muassa suojeluvaltioiden nimeäminen ja hyväksyminen seuraavien kappaleiden mukaisesti. Suojeluvaltioiden velvollisuus on valvoa selkkauksen osapuolten etuja.

2. Edellä 1 artiklassa mainitun tilanteen synnyttyä selkkauksen kunkin osapuolen tulee viipymättä nimetä suojeluvaltio yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamiseksi sekä, niinkään viipymättä ja samaa tarkoitusta varten, sallia selkkauksen vastapuolen nimeämän hyväksymänsä suojeluvaltion toiminta.

3. Jollei suojeluvaltiota 1 artiklassa mainitun tilanteen alussa ole nimetty tai hyväksytty, tulee Punaisen Ristin kansainvälisen komitean, vaikuttamatta minkään muun puolueettoman kansainvälisen humanitaarisen järjestön oikeuteen tehdä samoin, tarjota selkkauksen osapuolille hyviä palvelujaan tarkoituksena saada nimetyksi viipymättä osapuolten hyväksymä suojeluvaltio. Näin tehdessään se voi muun muassa pyytää kutakin selkkauksen osapuolta antamaan luettelon ainakin viidestä valtiosta, jotka asianomainen osapuoli katsoo hyväksyttäviksi toimimaan suojeluvaltionaan vastapuoleen nähden ja pyytää kutakin vastapuolta antamaan luettelon ainakin viidestä valtiosta, jotka tämä hyväksyisi ensimmäisen osapuolen suojeluvaltioiksi. Nämä luettelot on toimitettava komitealle kahden viikon kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Komitean tulee vertailla niitä ja hankkia jonkin molempien osapuolten luetteloissa esiintyvän valtion suostumus.

4. Jos edellä olevasta huolimatta mitään suojeluvaltiota ei ole, selkkauksen osapuolten on viipymättä hyväksyttävä Punaisen Ristin kansainvälisen komitean tai muun puolueettomuuden ja tehokkuuden takeet tarjoavan järjestön tarjous toimia sijaisena sen jälkeen kun sanottujen osapuolten kanssa asiasta on neuvoteltu ja ottaen huomioon näiden neuvottelujen tulos. Tällaisen sijaisen toiminta edellyttää selkkauksen osapuolten suostumusta, ja selkkauksen osapuolten tulee tehdä voitavansa helpottaakseen sijaisen toimintaa sen suorittaessa yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan mukaisia tehtäviä.

5. Tämän pöytäkirjan 4 artiklan mukaisesti suojeluvaltioiden nimeäminen ja hyväksyminen yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamiseksi ei vaikuta selkkauksen osapuolien tai minkään alueen, mukaan lukien miehitetty alueet, oikeudelliseen asemaan.

6. Diplomaattisten suhteiden ylläpitäminen selkkauksen osapuolten välillä tai osapuolen ja sen kansalaisten etujen valvomisen uskomisen kolmannelle valtiolle diplomaattisuhteita koskevien kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti ei muodosta estettä suojelevaltioon nimeämiseksi sopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamista varten.

7. Jokainen tämän pöytäkirjan myöhempi viittaus suojelevaltioon tarkoittaa myös sijaista.

6 artikla

Koulutettu henkilöstö

1. Korkeat sopimuspuolet pyrkivät myös rauhan aikana kansallisten Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun, Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistysten avulla kouluttamaan pätevää henkilöstöä helpottamaan sopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamista ja erityisesti suojelevaltioiden toimintaa
2. Tällaisen henkilöstön hankkiminen ja kouluttaminen ovat maan sisäisen lainkäyttövallan alaisia.
3. Punaisen Ristin kansainvälisen komitean on pidettävä korkeiden sopimuspuolien saatavana täten koulutetusta henkilöstöstä luettelo, jonka korkeat sopimuspuolet ovat laatineet ja edelleen sille toimittaneet tätä tarkoitusta varten.
4. Tällaisen henkilöstön palvelusehdot kansallisen alueen ulkopuolella määräytyvät kysymyksessä olevien sopimuspuolten välillä tehtyjen erityissopimusten perusteella.

7 artikla

Kokoukset

Tämän pöytäkirjan tallettaja kutsuu koolle korkeiden sopimuspuolten kokouksen yhden tai useamman sopimuspuolen pyynnöstä ja sopimuspuolten enemmistön hyväksytyä sen käsittelemään sopimusten ja pöytäkirjan soveltamiseen liittyviä yleisiä ongelmia.

II OSA

HAAVOITTUNEET, SAIRAAT JA HAAKSIRIKKOUTUNEET

I osasto

YLEINEN SUOJELU

8 artikla

Sanasto

Tässä pöytäkirjassa

- a) "haavoittuneet ja sairaat" tarkoittavat siviili- tai sotilashenkilöitä, jotka vammaan, sairauden tai muun ruumiillisen tai henkisen häiriön tai kyvyttömyyden johdosta ovat lääkintäavun tai hoidon tarpeessa eivätkä osallistu vihollisuuksiin. Näillä tarkoitetaan myös synnyttäviä äitejä, vastasyntyneitä ja muita henkilöitä, jotka tarvitsevat välitöntä lääkintäapua tai hoitoa, kuten heikkokuntoisia henkilöitä tai odottavia äitejä, ja jotka eivät osallistu vihollisuuksiin;
- b) "haaksirikkoutuneet" tarkoittaa siviili- tai sotilashenkilöitä, jotka ovat merihädässä tai muuten veden varassa heille itselleen tai heitä kuljettaneelle alukselle tai ilma-alukselle tapahtuneen

onnettomuuden johdosta ja jotka eivät osallistu vihollisuuksiin. Näiden henkilöiden katsotaan pelastustoimien aikana edelleen olevan haaksirikkoisia, kunnes he saavat yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan mukaisesti toisen oikeusaseman, edellyttäen että he tänä aikana eivät osallistu vihollisuuksiin;

c) "lääkintähenkilöstö" tarkoittaa niitä henkilöitä, jotka selkkauksen osapuoli on määrännyt yksinomaan e kohdassa lueteltuihin lääkintä tarkoituksiin tai lääkintäyksiköiden hallintotehtäviin tai lääkintäkulkuneuvojen käyttö- tai hallintotehtäviin. Tällaiset tehtävät voivat olla joko pysyviä tai tilapäisiä. Sanonta käsittää:

Ks. [Väestönsuojelu ja Geneven sopimukset](#)

i) selkkauksen osapuolen lääkintähenkilöstön, niin hyvin sotilas- kuin siviilijohdon alaisen, mukaan lukien ensimmäisessä ja toisessa yleissopimuksessa tarkoitettu henkilöstö sekä väestönsuojeluorganisaatioon määrätty henkilöstö;

ii) kansallisiin Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun, Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistyksiin tai muihin vapaaehtoisin, sopimuksen osapuolen virallisesti tunnustamiin ja valtuuttamiin avustusjärjestöihin kuuluvan lääkintähenkilöstön;

iii) tämän pöytäkirjan 9 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettujen lääkintäyksikköjen ja -kulkuneuvojen lääkintähenkilöstön;

d) "hengellinen henkilöstö" tarkoittaa sotilas- tai siviilihenkilöitä, kuten sotilaspappeja, jotka toimivat yksinomaan pappeina ja kuuluvat:

i) selkkauksen osapuolen asevoimiin;

ii) selkkauksen osapuolen lääkintäyksikköihin tai -kulkuneuvoihin;

iii) tämän pöytäkirjan 9 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettuihin lääkintäyksikköihin tai -kulkuneuvoihin; tai

iv) selkkauksen osapuolten väestönsuojeluorganisaatioon.

Hengellisen henkilöstön kuuluminen edellä mainittuihin yksikköihin voi olla pysyvää tai tilapäistä, ja k kohdan määräyksiä noudatetaan heidän kohdallaan soveltuvin osin;

e) "lääkintäyksikkö" tarkoittaa sotilas- tai siviililaitoksia tai muita yksiköitä, jotka on perustettu lääkintätarkoituksiin kuten haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoisten etsintää, kokoamista, kuljettamista, tutkintaa tai hoitoa varten, ensiapu mukaan lukien, tai sairauksien ehkäisemiseksi. Sanonta kattaa esimerkiksi sairaalat ja vastaavat laitokset, veripalvelukeskukset, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon keskukset tai laitokset, lääkintävarikot ja lääkintäyksikköihin kuuluvat lääke- ja sairaanhoitotarvikevarastot. Lääkintäyksiköt voivat olla kiinteitä tai liikkuvia, pysyviä tai tilapäisiä;

f) "lääkintäkuljetus" tarkoittaa haavoittuneiden, sairaiden, haaksirikkoisten, lääkintähenkilöstön, hengellisen henkilöstön, lääkintätarvikkeiden ja -varusteiden kuljetusta maitse, meritse tai ilmaitse yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan suojeluksen alaisuudessa;

g) "lääkintäkulkuneuvo" tarkoittaa pysyvää tai tilapäistä sotilas- tai siviilikulkuneuvoa, jota käytetään yksinomaan lääkintäkuljetuksiin selkkauksen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen valvonnan alaisuudessa;

h) "lääkintäajoneuvo" tarkoittaa maitse liikkuvaa lääkintäkulkuneuvoa;

i) "lääkintäalus" tarkoittaa vesitse liikkuvaa lääkintäkulkuneuvoa;

j) "lääkintäilma-alus" tarkoittaa ilmaitse liikkuvaa lääkintäkulkuneuvoa;

k) "pysyvä lääkintähenkilöstö", "pysyvät lääkintäyksiköt" ja "pysyvät lääkintäkulkuneuvot" tarkoittavat yksinomaan lääkintätarkoituksiin määräämättömäksi ajaksi varattua henkilöstöä, yksiköitä ja kulkuneuvoja. "Tilapäinen lääkintähenkilöstö", "tilapäinen lääkintäyksikkö" ja "tilapäinen lääkintäkulkuneuvo" tarkoittavat rajoitetuksi ajaksi toiminnan kokonaiskestoajasta yksinomaan lääkintätarkoituksiin määrättyä henkilöstöä, yksiköitä ja kulkuneuvoja. Ilman nimenomaista mainintaa "lääkintähenkilöstö", "lääkintäyksiköt" ja "lääkintäkulkuneuvot" tarkoittavat sekä pysyvää että tilapäistä. henkilöstöä, yksiköitä ja kulkuneuvoja;

l) "tunnusmerkki" tarkoittaa selvästi näkyvää punaisen ristin, punaisen puolikuun tai punaisen leijonan ja auringon merkkiä valkoisella pohjalla, kun sitä käytetään lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen tai lääkintä- ja hengellisen henkilöstön, tarvikkeiden tai varusteiden suojelemiseksi;

m) "tunnusmerkinanto" tarkoittaa lääkintäyksikön tai -kulkuneuvon tunnistamiseksi tämän pöytäkirjan I liitteen III luvussa täsmennettyä merkinantoa.

9 artikla

Soveltamisala

1. Tätä osaa, jonka määräysten on tarkoitus parantaa haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoisten asemaa, sovelletaan kaikkiin henkilöihin, jotka ovat joutuneet 1 artiklassa tarkoitettuun tilanteeseen tekemättä minkäänlaista epäsuopeaa erottelua rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon tai uskon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisen tai yhteiskunnallisen alkuperän, omaisuuden, syntyperän tai muun aseman tai muun vastaavan syyn perusteella.

2. Ensimmäisen yleissopimuksen 27 ja 32 artiklan asianomaisia määräyksiä sovelletaan pysyviin lääkintäyksiköihin ja -kulkuneuvoihin (lukuunottamatta sairaalalaivoja, joihin sovelletaan toisen yleissopimuksen 25 artiklan määräyksiä) sekä niiden henkilöstöön, jotka selkkauksen osapuolen käyttöön on humanitaarisiin tarkoituksiin asettanut:

a) puolueeton valtio tai muu asianomaisen selkkauksen ulkopuolella oleva valtio;

b) tällaisen valtion tunnustama ja valtuuttama avustusjärjestö;

c) puolueeton kansainvälinen humanitaarinen järjestö.

10 artikla

Suojelu ja hoito

1. Kaikkia haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia on riippumatta siitä, kummalle puolelle he kuuluvat, kunnioitettava ja suojeltava.

2. Heitä on kaikissa olosuhteissa kohdeltava inhimillisesti ja heille on mahdollisimman laajasti ja mahdollisimman pian annettava heidän tilansa edellyttämä lääkintähoito ja huomio. Mitään erottelua ei saa tehdä heidän välillään muilla kuin lääketieteellisillä perusteilla.

11 artikla

Henkilöiden suojele

1. Edellä 1 artiklassa tarkoitetun tilanteen johdosta vastakkaisen osapuolen valtaan joutuneiden tai internoitujen, pidätettyjen tai muutoin vapautensa menettäneiden henkilöiden ruumiillista tai henkistä terveyttä tai koskemattomuutta ei saa vaarantaa oikeudettomalla teolla tai laiminlyönnillä. Tämän mukaisesti tässä artiklassa tarkoitettuja henkilöitä ei saa alistaa lääketieteellisiin toimenpiteisiin, joita heidän terveydentilansa ei edellytä ja jotka eivät vastaa asianomaisen osapuolen soveltamia yleisiä sairaanhoitoperiaatteita, joita sovellettaisiin vastaavissa lääketieteellisissä olosuhteissa, hoitoa-antavan osapuolen omiin täyttää vapautta nauttiviin kansalaisiin.

2. Erityisesti on kielletty suorittamasta kyseisille henkilöille edes heidän suostumuksellaan:

a) silpomista;

b) lääketieteellisiä tai muita tieteellisiä kokeita;

c) kudoksen- ja elinten poistoa niiden siirtoa varten,

jollei tämä ole 1 kappaleessa tarkoitettujen edellytysten mukaan oikeutettua.

3. Edellä olevan 2 kappaleen c kohdan määräyksistä voidaan poiketa vain kysymyksen ollessa verenluovutuksesta verensiirtoa varten tai ihon luovuttamisesta ihonsiirtoa varten edellyttäen, että nämä luovutetaan vapaaehtoisesti ilman, minkäänlaista pakotetta tai houkutusta ja silloinkin vain hoidollisiin tarkoituksiin olosuhteissa, jotka vastaavat yleisesti hyväksytyjä lääketieteellisiä normeja ja valvontaa, joka on tarkoitettu sekä luovuttajan että vastaanottajan eduksi.

4. Jokainen tahallinen teko tai laiminlyönti, joka vakavasti vaarantaa henkilön ruumiillista tai henkistä terveyttä tai koskemattomuutta hänen ollessaan muun kuin sen osapuolen vallassa, josta hän on riippuvainen, ja joka joko rikkoo 1 ja 2 kappaleen kieltoja vastaan tai ei noudata 3 kappaleen määräyksiä, muodostaa törkeän rikoksen tätä pöytäkirjaa vastaan.

5. Edellä 1 kappaleessa tarkoitetuilla henkilöillä on oikeus kieltäytyä kirurgisista toimenpiteistä. Sellaisen kieltäytymisen tapahtuessa on lääkintähenkilöstön pyrittävä saamaan siitä potilaan allekirjoittama tai hyväksymä kirjallinen todistus.

6. Jokaisen selkkauksen osapuolen on kirjattava sairaskertomukseen jokainen verensiirtoa tai ihonsiirtoa varten tehty veren- tai ihonluovutus, milloin luovuttaja on 1 artiklassa tarkoitettu henkilö ja luovutus tapahtuu asianomaisen osapuolen vastuulla. Lisäksi jokaisen selkkauksen osapuolen on pyrittävä kirjaamaan jokainen 1 artiklassa tarkoitetun tilanteen johdosta internoiduille, pidätetyille tai muuten vapautensa menettäneille henkilöille tehty lääkintätoimenpide. Tämä kirjanpito on pidettävä suojelijavaltion saatavilla tarkastusta varten.

12 artikla

Lääkintäyksiköiden suojele

1. Lääkintäyksiköitä on kaikissa olosuhteissa kunnioitettava ja suojeltava eivätkä ne saa joutua aseellisen toiminnan kohteeksi.

2. Edellä olevan 1 kappaleen määräyksiä sovelletaan siviililääkintäyksiköihin edellyttäen, että ne:

a) kuuluvat jollekin selkkauksen osapuolista;

b) ovat selkkauksen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen tunnustamia tai valtuuttamia, tai että ne

c) ovat tämän pöytäkirjan 9 artiklan 2 kappaleen tai ensimmäisen yleissopimuksen 27 artiklan mukaisesti hyväksytyjä.

3. Selkkauksen osapuolia kehoitetaan ilmoittamaan toisilleen, missä niiden pysyvät lääkintäyksiköt sijaitsevat. Tällaisen ilmoituksen puuttuminen ei vapauta ketään selkkauksen osapuolista velvollisuudesta noudattaa 1 kappaleen määräyksiä.

4. Lääkintäyksiköitä ei missään tapauksessa saa käyttää sotilaskohteiden suojelemiseksi aseelliselta toiminnalta. Milloin suinkin mahdollista, on selkkausten osapuolten varmistettava lääkintäyksiköiden sijoittaminen siten, ettei aseellinen toiminta sotilaskohteita vastaan vaaranna lääkintäyksiköiden turvallisuutta.

13 artikla

Siviililääkintäyksiköiden suojelun lakkaaminen

1. Suojelu, johon siviililääkintäyksiköt ovat oikeutettuja, lakkaa ainoastaan, jos niitä humanitaarisen toimintansa ohella käytetään vihollista vahingoittavaan toimintaan. Suojelua ei kuitenkaan saa lopettaa, ennen kuin asiasta on annettu varoitus ja, mikäli soveliaista, kohtuullinen määräaika asetettu ja varoitus on jäänyt noudattamatta.

2. Seuraavien seikkojen ei katsota olevan vihollista vahingoittavia:

a) että yksikön henkilöstö on varustettu kevyillä henkilökohtaisilla aseilla itsensä ja hoidossaan olevien haavoittuneiden ja sairaiden puolustamista varten;

b) että lääkintäyksikköä suojelee vartiojoukko, vartiomiehet tai vartiosuojue;

c) että lääkintäyksiköstä löytyy sairailta ja haavoittuneilta otettuja käsiaseita ja ampumatarvikkeita, joita ei vielä ole luovutettu asianomaiselle viranomaiselle;

d) että asevoimiin kuuluvia tai muita taisteluun osallistuvia on lääkintäyksikössä sairaanhoidollisista syistä.

14 artikla

Siviililääkintäyksiköihin kohdistuvan pakkooton rajoitukset

1. Miehitäjävaltion velvollisuus on varmistaa, että miehitetyn alueen siviiliväestön lääkintätarpeet jatkuvasti tyydytetään.

2. Tästä syystä miehitäjävaltio ei saa vaatia luovutettavaksi siviililääkintäyksiköitä, niiden laitteistoa, varusteita tai henkilöstön palveluja niiden ollessa vielä välttämättömiä lääkintäpalvelusten antamiseksi siviiliväestölle sekä hoitoon jo otettujen haavoittuneiden ja sairaiden hoidon jatkamiseksi.

3. Edellyttäen, että 2 kappaleen yleissääntöä jatkuvasti noudatetaan, miehitäjävaltio voi vaatia käyttöönsä sanottuja voimavaroja varusteineen ottaen huomioon seuraavat erityisehdot:

a) ne ovat välttämättömiä miehitäjävaltion asevoimiin tai sotavankeihin kuuluvien haavoittuneiden tai sairaiden tarpeelliseen ja välittömään hoitoon;

b) pakko-otto jatkuu vain yllä mainitun tarpeen ajan; ja

c) välittömiin toimenpiteisiin ryhdytään siviiliväestön ja sellaisten hoidossa olevien haavoittuneiden ja sairaiden, joiden asemaan pakko-otto vaikuttaa, lääkintätarpeiden jatkuvan tyydyttämisen varmistamiseksi.

15 artikla

Siviililuontoisen lääkintä- ja hengellisen henkilöstön suojeleminen

1. Siviililääkintähenkilöstöä on kunnioitettava ja suojeltava.
2. Tarvittaessa on siviililääkintähenkilöstölle annettava kaikki saatavana oleva apu alueella, jolla siviililääkintäpalvelut keskeytyvät taistelutoiminnan johdosta.
3. Miehitäjävaltion on annettava siviililääkintähenkilöstölle miehitetyillä alueilla kaikki mahdollinen apu, jotta he voisivat parhaansa mukaan jatkaa humanitaarista toimintaansa. Miehitäjävaltio ei saa vaatia tältä henkilöstöltä, että se tehtäviään suorittaessaan antaisi kenellekään henkilölle etuoikeuden hoitoon muilla kuin lääketieteellisillä perusteilla. Lääkintähenkilöstöä ei saa pakottaa tehtäviin, jotka ovat ristiriidassa heidän humanitaarisen toimintansa kanssa.
4. Siviililääkintähenkilöstö on päästettävä kaikkiin paikkoihin, joissa sen palvelut ovat välttämättömiä, ottaen huomioon asianomaisen selkkauksen osapuolen tarpeelliseksi katsomat valvonta- ja turvallisuustoimenpiteet.
5. Siviililuontoista hengellistä henkilöstöä on kunnioitettava ja suojeltava. Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan lääkintähenkilöstön tunnistamista ja suojelua koskevia määräyksiä sovelletaan yhtäläisesti myös näihin henkilöihin.

16 artikla

Lääkintätehtävien yleinen suojeleminen

1. Ketään henkilöä ei saa missään olosuhteissa rangaista lääkintäetiikan mukaisten lääkintätehtävien suorittamisesta riippumatta henkilöstä, jonka hyväksi ne koituvat.
2. Lääkinnällisiä toimenpiteitä suorittavia henkilöitä ei saa pakottaa toimimaan lääkintäetiikan sääntöjen tai muiden haavoittuneiden ja sairaiden hyväksi laadittujen lääketieteellisten sääntöjen taikka yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan määräysten vastaisesti tahi pidättymään näiden sääntöjen ja määräysten edellyttämästä toimenpiteestä tai työskentelystä.
3. Ketään lääkintätoimintaan osallistuvaa henkilöä ei saa pakottaa antamaan tietoja hoidossaan olevista tai olleista haavoittuneista tai sairaista selkkauksen vastakkaiselle osapuolelle sen enempää kuin omalle osapuolelleenkaan, paitsi milloin viimeksimainitun osapuolen lait sitä edellyttävät, jos hän katsoo näiden tietojen voivan osoittautua potilaille tai heidän perheilleen vahingolliseksi. Säännöksiä tarttuvien tautien pakollisesta ilmoittamisesta on kuitenkin noudatettava.

17 artikla

Siviiliväestön ja avustusjärjestöjen asema

1. Siviiliväestön on kunnioitettava haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia, myös vastapuoleen kuuluvia, eikä se saa ryhtyä väkivaltaisuuksiin heitä vastaan. Siviiliväestöllä ja avustusjärjestöillä

kuten kansallisilla Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun, Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistyksillä on oikeus myös omasta aloitteestaan koota ja hoitaa haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia myös valloitetuilla tai miehityillä alueilla. Ketään ei saa vahingoittaa, panna syytteeseen, tuomita tai rangaista tällaisten humanitaaristen tekojen johdosta.

2. Selkkauksen osapuolet voivat pyytää siviiliväestöä tai 1 kappaleessa tarkoitettuja avustusjärjestöjä kokoamaan ja hoitamaan haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia sekä etsimään kuolleita ja ilmoittamaan, mistä he ovat löydettävissä. Selkkauksen osapuolten on sekä suojeltava tätä vetoomusta noudattavia että annettava heille tarvittava apu. Jos vastakkainen osapuoli valtaa tai takaisinvaltaa alueen, on senkin annettava sama suojelu ja apu niin kauan kuin niitä tarvitaan.

18 artikla

Tunnistaminen

1. Jokaisen selkkauksen osapuolista tulee pyrkiä varmistamaan, että lääkintä- ja hengellinen henkilöstö sekä lääkintäyksiköt ja -kulkuneuvot ovat tunnistettavissa.

2. Jokaisen selkkauksen osapuolista tulee pyrkiä myös ottamaan käytäntöön ja toteuttamaan menetelmiä ja keinoja, joiden avulla tunnusmerkkiä ja tunnusmerkinantoa käyttävät lääkintäyksiköt ja -kulkuneuvot voidaan tunnistaa.

3. Miehityillä alueilla sekä alueilla, joilla taistelu on käynnissä tai saattaa alkaa, siviililuontoisen lääkintä- ja hengellisen henkilöstön tulisi olla tunnistettavissa tunnusmerkistä ja heidän asemansa todistavasta henkilökortista.

4. Asianomaisen viranomaisen luvalla lääkintäyksiköt ja -kulkuneuvot on varustettava tunnusmerkillä. Tämän pöytäkirjan 22 artiklassa tarkoitettut alukset ja ilma-alukset merkitään toisen yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

5. Tunnusmerkin lisäksi selkkauksen osapuolet voivat tämän pöytäkirjan I liitteen III luvun mukaisesti käyttää tunnusmerkinantoa lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen tunnistamiseksi. Poikkeuksellisesti, mainituissa luvussa tarkoitetuissa erikoistapauksissa, lääkintäkulkuneuvot voivat käyttää tunnusmerkinantoa näyttämättä tunnusmerkkiä.

6. Tämän artiklan 1 - 5 kappaleen määräyksiä sovelletaan tämän pöytäkirjan I liitteen I III luvun mukaisesti. Liitteen III luvussa yksinomaan lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen käyttöön tarkoitettua tunnusmerkinantoa ei saa käyttää mihinkään muuhun kuin mainituissa luvussa määriteltyjen lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen tunnistamiseen lukuunottamatta mainituissa luvussa tarkoitettuja poikkeustapauksia.

7. Tämä artikla ei oikeuta käyttämään tunnusmerkkiä rauhan aikana laajemmin kuin mitä ensimmäisen yleissopimuksen 44 artiklassa määrätään.

8. Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräyksiä tunnusmerkin käytöstä ja valvonnasta sekä sen väärinkäytön ehkäisemisestä ja estämisestä sovelletaan myös tunnusmerkinantoon.

19 artikla

Puolueettomat ja muut selkkauksen ulkopuoliset valtiot

Puolueettomien ja muiden selkkauksen ulkopuolisten valtioiden on noudatettava soveltuvin osin tämän pöytäkirjan määräyksiä sellaisiin tämän osan tarkoittamiin suojeltaviin henkilöihin nähden,

jotka saattavat tulla vastaanotetuiksi tai internoiduiksi niiden alueella, samoin kuin mahdollisesti löytämiinsä selkkauksen osapuolten kuolleisiin nähden.

20 artikla

Kostotoimenpiteiden kieltäminen

Kostotoimenpiteet tämän osan perusteella suojeltavia henkilöitä ja kohteita vastaan on kielletty.

II OSA

HAAVOITTUNEET, SAIRAAST JA HAAKSIRIKKOUTUNEET

II osasto

LÄÄKINTÄKULJETUKSET

21 artikla

Lääkintäajoneuvot

Lääkintäajoneuvoja on kunnioitettava ja suojeltava samalla tavoin kuin liikkuvia lääkintäyksiköitä yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan perusteella.

22 artikla

Sairaala-alukset ja rannikkopelastusalukset

1. Yleissopimusten määräyksiä, jotka koskevat

a) toisen yleissopimuksen 22, 24, 25 ja 27 artiklassa tarkoitettuja aluksia,

b) niihin kuuluvia pelastusveneitä ja pienaluksia,

c) niiden henkilökuntaa ja miehistöä;

d) aluksissa olevia haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia,

sovelletaan myös näiden alusten ja veneiden kuljettaessa haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia siviilihenkilöitä, jotka eivät kuulu mihinkään toisen yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitettuista ryhmistä. Sellaisia siviilihenkilöitä ei kuitenkaan tule luovuttaa millekään muulle selkkauksen osapuolelle kuin heidän omalleen eikä heitä saa vangita merellä. Jos he joutuvat jonkun muun selkkauksen osapuolen kuin omansa valtaan heihin sovelletaan neljännen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan määräyksiä.

2. Yleissopimuksissa määrätyt toisen yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettujen aluksien suojelu koskee myös sairaalalaivoja, jotka humanitaarisiin tarkoituksiin on selkkauksen osapuolen käyttöön antanut:

a) puolueeton tai muu selkkauksen ulkopuolinen valtio; tai

b) puolueeton kansainvälinen humanitaarinen järjestö, edellyttäen, että kummassakin tapauksessa mainitun artiklan määräyksiä noudatetaan.

3. Toisen yleissopimuksen 27 artiklassa mainittuja aluksia on suojeltava, vaikka sanotussa artiklassa tarkoitettua ilmoitusta ei olisikaan tehty. Selkkauksen osapuolia kehoitetaan kuitenkin ilmoittamaan toisilleen kaikki sellaiset näitä aluksia koskevat yksityiskohdat, jotka helpottavat niiden tunnistamista ja toteamista.

23 artikla

Muut lääkintäalukset

1. Muita kuin tämän pöytäkirjan 22 artiklassa ja toisen yleissopimuksen 38 artiklassa tarkoitettuja lääkintäaluksia on sekä merellä että muilla vesillä kunnioitettava ja suojeltava samalla tavoin kuin liikkuvia lääkintäyksiköitä tämän pöytäkirjan ja yleissopimusten perusteella. Koska suojelu voi olla tehokasta vain, kun ne voidaan tunnistaa ja todeta lääkintäaluksiksi, on alukset varustettava tunnusmerkillä ja niiden on mahdollisimman tarkoin noudatettava toisen yleissopimuksen 43 artiklan 2 kappaleen määräyksiä.

2. Edellä 1 kappaleessa mainitut alukset ovat sodan oikeussääntöjen alaisia. Jokainen pinnalla liikkuva sota-alus, joka välittömästi pystyy pakotteilla tehostamaan käskyään, voi käskää niitä pysähtymään, väistämään tai kulkemaan määrättyyn suuntaan ja alusten on toteltava käskyä. Aluksia ei millään muulla tavalla saa estää täyttämästä lääkintätehtäväänsä niin kauan kuin niissä olevat haavoittuneet, sairaat ja haaksirikkoiset tarvitsevat hoitoa.

3. Edellä 1 kappaleessa tarkoitettu suojelu lakkaa vasta kun toisen yleissopimuksen 34 ja 35 artiklan ehdot on täytetty. Selvä kieltäytyminen tottelemasta 2 kappaleen mukaisesti annettua käskyä on toisen yleissopimuksen 34 artiklan mukainen vihollista vahingoittava toimi.

4. Selkkauksen osapuolet voivat ilmoittaa vastapuolelle mahdollisimman ajoissa lääkintäaluksen nimen, tyypin, arvioidun lähtöajan, reitin, arvioidun nopeuden, varsinkin vetoisuudeltaan yli 2000 bruttorekisteritonnin alusten osalta, ja ne voivat antaa mahdollisia muita tietoja, jotka helpottavat aluksen tunnistamista ja toteamista. Vastapuolen tulee tunnustaa saamansa tiedot vastaanotetuiksi.

5. Toisen yleissopimuksen 37 artiklan määräyksiä on sovellettava tällaisten alusten lääkintä- ja hengelliseen henkilöstöön.

6. Toisen yleissopimuksen määräyksiä on sovellettava lääkintäaluksissa oleviin kyseisen yleissopimuksen 13 artiklassa ja tämän pöytäkirjan 14 artiklassa tarkoitettuihin haavoittuneisiin, sairaisiin ja haaksirikkoihin. Haavoittuneita, sairaita tai haaksirikkaisia siviilihenkilöitä, jotka eivät kuulu mihinkään toisen yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitettuun ryhmään, ei saa merellä pakottaa antautumaan muulle kuin omalle osapuolelle tai poistaa aluksesta. Jos he joutuvat muun kuin oman osapuolensa valtaan, heihin on sovellettava neljännen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan määräyksiä.

24 artikla

Lääkintäilma-alusten suojelu

Lääkintäilma-aluksia on kunnioitettava ja suojeltava tämän osan määräysten mukaisesti.

25 artikla

Lääkintäilma-alukset alueilla, jotka eivät ole vastakkaisen osapuolen hallinnassa

Ystävällismielisten joukkojen hallinnassa olevilla maa-alueilla ja niiden yläpuolella sekä merialueilla,

jotka eivät ole vastakkaisen osapuolen hallinnassa, ja niiden yläpuolella lääkintäilma-alusten kunnioittaminen ja suojele eivät ole riippuvaisia mistään vastakkaisen osapuolen kanssa tehdystä sopimuksesta. Turvallisuuden vuoksi sanotuilla alueilla lääkintäilma-aluksiaan käyttävä osapuoli voi kuitenkin ilmoittaa asiasta vastakkaiselle osapuolelle 29 artiklan mukaisesti, varsinkin ilma-alusten lentäessä vastakkaisen osapuolen maassa sijaitsevien ilmatorjunta-asejärjestelmien kantaman sisäpuolella.

26 artikla

Lääkintäilma-alukset kosketus- tai vastaavilla alueilla

1. Ystävällismielisten joukkojen hallinnassa olevilla kosketusalueilla ja niiden yläpuolella sekä alueilla, jotka eivät ole selvästi kenenkään hallinnassa, ja niiden yläpuolella lääkintäilma-alusten suojele voi olla tehokasta vain, milloin selkkauksen osapuolten asianomaiset sotilasviranomaiset ovat etukäteen siitä sopineet 29 artiklan mukaisesti. Vaikka lääkintäilma-alukset tällaisen sopimuksen puuttuessa lentävät omalla vastuullaan, on niitä kunnioitettava, milloin ne on todettu lääkintäilma-aluksiksi.

2. "Kosketusalue" tarkoittaa maa-aluetta, jolla vastapuolten etumaiset joukot ovat taistelukosketuksessa toisiinsa, varsinkin joukkojen ollessa suoran pinta-ammunnan kohteena.

27 artikla

Lääkintäilma-alukset vastakkaisen osapuolen hallinnassa olevilla alueilla

1. Selkkauksen osapuolen lääkintäilma-alukset nauttivat jatkuvasti suojeleua lentäessään maa- tai merialueiden yläpuolella, jotka ovat vastakkaisen osapuolen hallinnassa, edellyttäen että tällaisiin lentoihin on etukäteen saatu vastakkaisen osapuolen asianomaisen viranomaisen suostumus.

2. Lääkintäilma-aluksen, joka lentää vastakkaisen osapuolen fyysisessä hallinnassa olevan alueen yläpuolella joko ilman 1 kappaleessa tarkoitettua suostumusta tahi suunnistusvirheen tai lennon turvallisuuteen vaikuttavan hätätilan johdosta sen määräyksistä poiketen, tulee tehdä kaikki voitavansa tullakseen tunnistetuksi ja ilmoittaakseen vastakkaiselle osapuolelle olosuhteista. Heti kun lääkintäilma-alus on tunnistettu, vastakkaisen osapuolen tulee tehdä kohtuullisuuden rajoissa voitavansa antaakseen ilma-alukselle määrärauksen laskeutua maahan tai veteen 30 artiklan 1 kappaleen mukaisesti tai ryhtyäkseen muihin toimenpiteisiin omien etujensa valvomiseksi ja kummassakin tapauksessa annettava ilma-alukselle aikaa noudattaa käskyä ennen kuin ryhtyy aseelliseen toimintaan sitä vastaan.

28 artikla

Lääkintäilma-aluksen toimintarajoitukset

1. Selkkauksen osapuolilla ei ole oikeutta käyttää lääkintäilma-aluksiaan sotilaallisen edun saamiseksi vastakkaiseen osapuoleen nähden. Lääkintäilma-aluksien mukanaoloa ei saa käyttää keinona sotilaallisten kohteiden turvaamiseksi aseelliselta toiminnalta.

2. Lääkintäilma-aluksia ei saa käyttää tiedustelutietojen keräämiseen tai välittämiseen, eikä niissä saa kuljettaa tähän tarkoitukseen käytettäviä varusteita. Ne eivät saa kuljettaa muita kuin 8 artiklan f kohdassa määriteltyjä henkilöitä tai tavaraa. Ilma-aluksessa olevien henkilöiden henkilökohtaisen irtaimiston ja yksinomaan suunnistuksen, viestityksen tai tunnistamisen helpottamiseksi tarkoitettujen varusteiden kuljettamista ilma-aluksessa ei katsota kielleyksi.

3. Lääkintäilma-aluksissa ei saa kuljettaa aseita, lukuunottamatta haavoittuneilta, sairailta ja haaksirikkoisilta otettuja käsiaseita ja niiden ampumatarvikkeita, joita ei ole vielä luovutettu asianomaiselle toimielimelle, ja kevyitä henkilökohtaisia aseita, jotka voivat olla tarpeellisia, jotta lääkintähenkilöstö voi puolustaa itseänsä ja hoidossaan olevia haavoittuneita, sairaita ja haaksirikkoisia.

4. Edellä 26 ja 27 artiklassa tarkoitetuilla lennoilla lääkintäilma-aluksia ei saa käyttää haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoisten etsintään, ellei siitä ole etukäteen vastakkaisen osapuolen kanssa sovittu.

29 artikla

Lääkintäilma-aluksista ilmoittaminen ja sopiminen

1. Tämän pöytäkirjan 25 artiklan mukaisissa ilmoituksissa sekä 26 tai 27 artiklan, 28 artiklan 4 kappaleen tai 31 artiklan mukaisissa etukäteissuostumusta koskevissa pyynnöissä on mainittava lääkintäilma-alusten lukumäärä, niiden lentosuunnitelmat ja tunnistamismerkkit, ja niiden katsotaan merkitsevän, että jokainen lento suoritetaan 28 artiklan mukaisesti.

2. Osapuolen joka saa 25 artiklan mukaisen ilmoituksen, tulee välittömästi tunnustaa se vastaanotetuksi.

3) Osapuolen, joka vastaanottaa 26 tai 27 artiklan, 28 artiklan 4 kappaleen tai 31 artiklan mukaisen pyynnön etukäteissuostumuksesta, tulee ilmoittaa mahdollisimman pian pyynnön esittäneelle osapuolelle

a) että pyyntöön on suostuttu;

b) että pyyntöön ei ole suostuttu; tai

c) kohtuullisen vaihtoehdon pyynnölle. Se voi myös ehdottaa kieltoa tai rajoitusta muiden lentojen osalta kyseisenä aikana. Jos pyynnön esittänyt osapuoli suostuu vaihtoehtoisiin ehdotuksiin, tulee sen ilmoittaa toiselle osapuolelle suostumuksensa.

4. Osapuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin varmistukseksi, että ilmoitukset ja sopimukset voidaan tehdä viivytyksettä.

5. Osapuolten tulee myös ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin saattaakseen ilmoitusten ja sopimusten sisällön tiedoksi viipymättä asianomaisille sotilasyksiköille ja antaa näille ohjeet kyseisten lääkintäilma-alusten tunnistamisesta.

30 artikla

Lääkintäilma-alusten laskeutuminen ja tarkastus

1. Selkkauksen vastakkaisen osapuolen hallinnassa olevan alueen yläpuolella tai sellaisen alueen yläpuolella, joka ei ole selvästi kenenkään hallinnassa, lentävälle lääkintäilma-alukselle voidaan antaa määräys laskeutua maahan tai veteen tapauksesta riippuen, ja se voidaan tarkastaa seuraavien kappaleiden mukaisesti. Lääkintäilma-aluksen on toteltava tällaista määräystä.

2. Jos tällainen ilma-alus käskystä tai muusta syystä laskeutuu maahan tai veteen, voidaan se tarkastaa ainoastaan 3 ja 4 kappaleessa tarkoitettujen seikkojen toteamiseksi. Tarkastus on aloitettava viipymättä ja suoritettava nopeasti. Tarkastuksen suorittava osapuoli ei saa vaatia

haavoittuneiden ja sairaiden poistamista ilma-aluksesta, ellei tämä tarkastuksen kannalta ole välttämätöntä. Kyseisen osapuolen on joka tapauksessa varmistettava, ettei tarkastus tai ilma-aluksesta poistaminen vaikuta haitallisesti haavoittuneiden tai sairaiden tilaan.

3. Jos tarkastuksessa ilmenee, että ilma-alus

a) on 8 artiklan j kohdassa tarkoitettu lääkintäilma-alus;

b) ei riko 28 artiklassa määrättyjä ehtoja;

c) eikä ole lentänyt ilman etukäteissuostumusta tai sen vastaisesti, milloin suostumus on vaadittu, ilma-alus ja siinä olevat vastakkaiselle osapuolelle tai puolueettomalle tai muutoin selkkauksen ulkopuoliselle valtiolle kuuluvat henkilöt tulee oikeuttaa jatkamaan lentoa.

4. Jos tarkastuksesta ilmenee, että ilma-alus

a) ei ole 8 artiklan j kohdassa tarkoitettu lääkintäilma-alus

b) rikkoo 28 artiklassa asetettuja ehtoja, tai

c) on lentänyt ilman etukäteissuostumusta tai sen vastaisesti, milloin suostumus on vaadittu, ilma-alus voidaan ottaa haltuun. Siinä olevia henkilöitä tulee kohdella yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan asianmukaisten määräysten mukaisesti. Haltuunotettua ilma-alusta, joka on määrätty pysyväksi lääkintäilma-alukseksi, voidaan käyttää sen jälkeen vain lääkintäilma-aluksena.

31 artikla

Puolueettomat tai muuten selkkauksen ulkopuolella olevat valtiot

1. Lääkintäilma-alukset eivät saa lentää puolueettoman tai muuten selkkauksen ulkopuolella olevan valtion alueen yli tai laskeutua sinne ilman etukäteissuostumusta. Jos etukäteissuostumus on saatu, on lääkintäilma-alusta kunnioitettava koko lennon ajan, mukaan lukien välilaskut näiden valtioiden alueella. Niiden on kuitenkin toteltava laskeutumismääräystä maahan tai veteen tapauksesta riippuen.

2. Jos lääkintäilma-alus etukäteissuostumuksen puuttuessa tai sen vastaisesti lentää puolueettoman valtion tai muutoin selkkauksen ulkopuolisen valtion alueen yli joko suunnistusvirheen johdosta tai lennon turvallisuuteen vaikuttavan hätätilanteen johdosta, on sen tehtävä kaikki voitavansa ilmoittaakseen tapahtumasta ja tullakseen tunnistetuksi. Heti kun lääkintäilma-alus on tunnistettu, on kyseisen valtion tehtävä kohtuullisuuden rajoissa kaikki voitavansa antaakseen ilma-alukselle määräyksen laskeutua maahan tai veteen 30 artiklan 1 kappaleen mukaisesti tai ryhtyäkseen muihin toimenpiteisiin omien etujensa valvomiseksi, ja kummassakin tapauksessa annettava ilma-alukselle aikaa noudattaa käskyä ennen kuin ryhtyy aseelliseen toimintaan sitä vastaan.

3. Jos lääkintäilma-alus joko sopimuksesta tai 2 kappaleessa mainituista olosuhteista johtuen laskeutuu puolueettoman tai muutoin selkkauksen ulkopuolella olevan valtion alueella maahan tai veteen joko käskystä tai muista syistä, on ilma-alus tarkastettava, jotta voitaisiin todeta, että se on todella lääkintäilma-alus. Tarkastus on aloitettava viipymättä ja suoritettava nopeasti. Tarkastajaosapuoli ei saa vaatia ilma-aluksen käyttäjäosapuolen haavoittuneiden ja sairaiden poistamista ilma-aluksesta, ellei tämä tarkastuksen kannalta ole välttämätöntä. Tarkastajaosapuolen on joka tapauksessa varmistettava, ettei haavoittuneiden ja sairaiden tila tarkastuksen tai ilma-aluksesta poistamisen johdosta huonone. Jos tarkastuksesta ilmenee, että ilma-alus todella on lääkintäilma-alus, sille ja siinä oleville henkilöille, lukuunottamatta sellaisia henkilöitä, jotka

kansainvälisen oikeuden aseellisiin selkkauksiin sovellettavien sääntöjen mukaan on pidätettävä, on annettava lupa jatkaa lentoa sekä sitä varten kohtuullista apua. Mikäli tarkastuksesta ilmenee, ettei kone ole lääkintäilma-alus, se tulee ottaa haltuun ja siinä olevia henkilöitä tulee kohdella 4 kappaleen mukaisesti.

4. Lääkintäilma-aluksesta puolueettoman tai muutoin selkkauksen ulkopuolisen valtion alueella olevien paikallisten viranomaisten luvalla muutoin kuin tilapäisesti poistetut haavoittuneet, sairaat ja haaksirikkoiset pidätetään, jollei asianomaisen valtion ja selkkauksen osapuolten välillä ole toisin sovittu, kyseisen puolueettoman tai muutoin selkkauksen ulkopuolisen valtion toimesta kansainvälisen oikeuden aseellisiin selkkauksiin sovellettavien säännösten vaatiessa siten, etteivät he voi uudelleen ottaa osaa vihollisuuksiin. Sairaalahoidosta ja internoimisesta johtuvista kuluista vastaa valtio, johon kyseiset henkilöt kuuluvat.

5. Puolueettomien ja muutoin selkkauksen ulkopuolisten valtioiden on sovellettava lääkintäilma-alusten kulkua ja laskeutumista alueellaan koskevia rajoituksia ja ehtoja yhtäläisesti kaikkiin selkkauksen osapuoliin.

II OSA

HAAVOITTUNEET, SAIRAAT JA HAAKSIRIKKOUTUNEET

III osasto

KADONNEET JA KUOLLEET HENKILÖT

32 artikla

Yleinen periaate

Tätä osastoa täytäntöönpannassa korkeat sopimuspuolet, selkkauksen osapuolet ja yleissopimuksissa sekä tässä pöytäkirjassa mainitut kansainväliset humanitaariset järjestöt pitävät ensisijaisesti mielessä perheiden oikeuden tietää sukulaistensa kohtalosta.

33 artikla

Kadonneet henkilöt

1. Heti tilanteen salliessa ja viimeistään aktiivisten vihollisuuksien loppuessa kunkin selkkauksen osapuolen on ryhdyttävä etsimään henkilöitä, jotka vastakkainen osapuoli on ilmoittanut kadonneiksi. Vastakkaisen osapuolen on annettava näistä henkilöistä kaikki tiedot, jotka saattavat helpottaa etsintää.

2. Edellisessä kappaleessa tarkoitettujen tietojen keräämisen helpottamiseksi kunkin selkkauksen osapuolen tulee niiden henkilöiden osalta, jotka eivät yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan nojalla saa suosiollisempaa kohtelua:

a) kirjata neljännen yleissopimuksen 138 artiklassa mainitut tiedot yli kaksi viikkoa pidätettyinä tai vangittuina olleista tai muutoin vihollisuuksien tai miehityksen johdosta säilöön otetuista tahi vankeudessa kuolleista henkilöistä;

b) mahdollisimman täydellisesti helpottaa ja tarvittaessa suorittaa näitä henkilöitä koskevien tietojen etsintää ja kirjaamista, jos he vihollisuuksien tai miehityksen johdosta ovat kuolleet muissa olosuhteissa.

3. Edellä olevan 1 kappaleen mukaiset tiedot kadonneiksi ilmoitetuista henkilöistä sekä tällaisia tietoja koskevat pyynnöt toimitetaan joko suoraan tai suojelijavaltion tai Punaisen Ristin kansainvälisen komitean henkilötiedustelukeskukseen tai kansallisten Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun, Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistysten välityksellä. Milloin tietoja ei toimiteta Punaisen Ristin kansainvälisen komitean ja sen henkilötiedustelukeskukseen kautta, jokaisen selkkauksen osapuolen tulee varmistaa, että tiedot toimitetaan myös henkilötiedustelukeskukseen.

4. Selkkauksen osapuolten tulee pyrkiä järjestämään työryhmille tilaisuus etsiä, tunnistaa ja koota kuolleita taistelualueilta, tarvittaessa siten, että vastapuolen henkilöstö seuraa ryhmiä niiden suorittaessa tehtäviään vastapuolen hallinnassa olevilla alueilla. Näihin ryhmiin kuuluvaa henkilöstöä on kunnioitettava ja suojeltava heidän toimiessaan yksinomaan näissä tehtävissä.

34 artikla

Kuolleiden henkilöiden jäännökset

1. Miehitykseen liittyvistä syistä tai miehityksestä tai vihollisuuksista johtuvassa vankeudessa kuolleiden henkilöiden jäännöksiä sekä sellaisten henkilöiden jäännöksiä, jotka eivät ole olleet sen maan kansalaisia, missä he ovat kuolleet vihollisuuksien takia, on kunnioitettava. Samoin kaikkien tällaisten henkilöiden hautapaikkoja on kunnioitettava, niistä on huolehdittava ja ne on merkittävä neljännen yleissopimuksen 130 artiklan määräysten mukaisesti, jolleivät näiden henkilöiden jäännökset ja hautapaikat yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan perusteella saa suosiollisempaa kohtelua.

2. Heti kun olosuhteet ja selkkauksen osapuolten väliset suhteet sallivat, korkeiden sopimuspuolten, joiden alueella sijaitsee hautoja tai mahdollisesti muita paikkoja, joissa on vihollisuuksien johdosta tai miehityksen tai vankeuden aikana kuolleiden henkilöiden jäännöksiä, tulee tehdä sopimuksia, joiden tarkoituksena on:

a) helpottaa kuolleiden henkilöiden sukulaisten ja virallisten hautojenluetteloimiselinten edustajien pääsyä hautapaikoille ja säännellä pääsyyn liittyviä käytännön järjestelyjä;

b) suojella ja ylläpitää näitä hautapaikkoja pysyvästi;

c) helpottaa kuolleiden henkilöiden jäännöksiä sekä heidän henkilökohtaisen omaisuutensa palauttamista kotimaahan asianomaisen valtion tai, jollei tämä valtio kieliä, omaisten pyynnöstä.

3. Edellä olevan 2 kappaleen b ja c kohdassa tarkoitettujen sopimuksen puuttuessa ja milloin kysymyksessä olevien kuolleiden kotimaa ei ole halukas kustantamaan ja järjestämään hautojen hoitoa, korkea sopimuspuoli, jonka alueella haudat sijaitsevat, voi tarjoutua helpottamaan kuolleiden henkilöiden jäännöksiä siirtämistä kotimaahan. Milloin tällaista tarjousta ei ole hyväksytty, korkea sopimuspuoli voi viiden vuoden kuluttua tarjouspäivästä ja ilmoitettuaan siitä asianmukaisesti kotimaahan noudattaa omaa hautausmaita ja hautoja koskevaa lainsäädäntönsä.

4. Korkea sopimuspuoli, jonka alueella tässä artiklassa mainitut haudat sijaitsevat, saa kaivaa jäännökset esiin haudasta vain:

a) 2 kappaleen c kohdan ja 3 kappaleen mukaisesti tai

b) milloin esiin kaivaminen on ehdottoman välttämätöntä yleisen edun vuoksi mukaan lukien lääketieteelliset tai tutkimussyt, jolloin korkean sopimuspuolen on aina kunnioitettava jäännöksiä ja ilmoitettava kuolleiden henkilöiden kotimaalle aikomuksestaan kaivaa ne esiin samoin kuin tarkat tiedot aiotusta uudesta hautauspaikasta.

III OSA

SODANKÄYNTIMENETELMÄT, TAISTELIJOIDEN JA SOTAVANKIEN ASEMA

I osasto

SODANKÄYNTIMENETELMÄT

35 artikla

Perussäännöt

1. Selkkauksen osapuolten oikeus valita sodankäyntimenetelmät ei missään aseellisessa selkkauksessa ole rajoittamaton.
2. Liiallisen vamman tai tarpeetonta kärsimystä aiheuttavien aseiden, projektiilien ja sodankäyntimenetelmien ja -aineiden käyttö on kielletty.
3. Sellaisten sodankäyntimenetelmien käyttö on kielletty, jotka on tarkoitettu aiheuttamaan tai joiden voidaan odottaa aiheuttavan laajaa, pitkäaikaista ja vakavaa vahinkoa luonnolliselle ympäristölle.

36 artikla

Uudet aseet

Tutkiessaan, kehittäessään, hankkiessaan tai ottaessaan käyttöön uusia aseita tai sodankäyntimenetelmiä on kukin korkea sopimuspuoli velvollinen tutkimaan, olisiko niiden käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa tämän pöytäkirjan tai muun kansainvälisen oikeuden asianomaista sopimuspuolta koskevan säännön mukaan kielletty.

37 artikla

Petollisuuden kieltäminen

1. Vastakkaisen osapuolen tappaminen, haavoittaminen tai vangitseminen petollisin keinoin on kielletty. Vastapuolen luottamusta herättävät teot, jotka saavat hänet uskoinaan, että häneen sovelletaan tai hän on velvollinen soveltamaan aseellisissa selkkauksissa noudatettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä, tarkoituksena pettää tämä luottamus, katsotaan petollisuudeksi. Seuraavat teot ovat esimerkkejä petollisuudesta:

- a) olla aikovinaan neuvotella käyttäen aselepoa tai antautumista tarkoittavaa lippua;
- b) teeskennellä taistelukyvyttömyyttä haavoittumisen tai sairauden johdosta;
- c) tekeytyä siviilihenkilöksi, jolla ei ole taistelijan asemaa; ja
- d) teeskennellä kuuluvansa suojelua nauttivaan ryhmään käyttämällä Yhdistyneiden Kansakuntien, puolueettoman tai muutoin selkkauksen ulkopuolisen valtion merkkiä, tunnusta tai virkapukua.

2. Sotajuonet eivät ole kiellettyjä. Tällaiset juonet ovat tekoja, jotka on tarkoitettu vastapuolen harhauttamiseksi tai saamaan se toimimaan varomattomasti, mutta eivät ole minkään aseellisissa selkkauksissa sovellettavan kansainvälisen oikeuden säännön vastaisia eivätkä petollisia, koska ne eivät herätä vastapuolen luottamusta kansainvälisen oikeuden antamaan suojaan. Seuraavat ovat

esimerkkejä tällaisista sotajuonista: naamioinnin, valekohteiden ja harhautusoperaatioiden käyttö sekä harhauttavien tietojen antaminen.

38 artikla

Kansainväliset tunnusmerkit

1. Punaisen Ristin, Punaisen Puolikuun tai Punaisen Leijonan ja Auringon tunnusmerkin tai muun yleissopimuksissa tai tässä pöytäkirjassa tarkoitettun tunnuksen, merkin tai merkinannon asiaankuulumaton käyttö on kielletty. Myös muiden kansainvälisesti tunnustettujen, aseellisissa selkkauksissa käytettävien suojelevien tunnusten, merkkien tai merkinantojen mukaan lukien aselepoa tarkoittavan lipun tai kulttuuriomaisuutta suojelevan tunnuksen väärinkäyttö on kielletty.
2. Yhdistyneiden Kansakuntien tunnusmerkin käyttö on kielletty ilman tämän järjestön lupaa.

39 artikla

Kansalliset tunnukset

1. Aseellisessa selkkauksessa on kiellettyä käyttää puolueettoman tai muutoin selkkauksen ulkopuolisen valtion lippua tai sotilaallisia tunnuksia, arvomerkkejä tai virkapukua.
2. Vastapuolen lipun tai sotilaallisten tunnusten, arvomerkkien tai virkapuvun käyttö on kielletty hyökkäyksessä tai sotilaallisten toimenpiteiden peittämiseksi, edistämiseksi, suojaamiseksi tai estämiseksi.
3. Mikään tämän artiklan tai 37 artiklan 1 kappaleen d kohdan määräys ei vaikuta jo olemassa oleviin ja yleisesti tunnustettuihin kansainvälisen oikeuden vakoilua tai lippujen käyttöä aseellisissa selkkauksissa merellä koskeviin säännöksiin.

40 artikla

Hengen säästäminen

On kiellettyä määrätä, ettei ketään saa jättää eloon, uhata vastapuolta tällaisella määräyksellä tai ylläpitää vihollisuuksia tältä pohjalta.

41 artikla

Taistelukyvyttömän (hors de combat) vihollisen suojeleminen

1. Taistelukyvyttömäksi tunnustettuun henkilöön tai henkilöön, joka olosuhteiden johdosta tulisi tunnustaa taistelukyvyttömäksi (hors de combat), ei saa kohdistaa väkivaltaa.
2. Henkilö on taistelukyvyttömän (hors de combat), jos:
 - a) hän on vastapuolen vallassa;
 - b) hän selvästi osoittaa aikovansa antautua; tai
 - c) hän on tajuton tai muuten haavoittumisen tai sairauden heikentämä ja sen vuoksi puolustuskyvyttömän; edellyttäen kaikissa tapauksissa, ettei hän osallistu vihollisuuksiin eikä yritä paeta.

3. Milloin henkilöt, joilla sotavankeina on oikeus suojeluun, ovat epätavallisissa taisteluolosuhteissa joutuneet vastapuolen valtaan, mikä estää evakuoimasta heitä kolmannen yleissopimuksen III osan I alaosaston mukaisesti, heidät on vapautettava ja kaikkiin varotoimenpiteisiin on ryhdyttävä heidän turvallisuutensa varmistamiseksi.

42 artikla

Ilma-aluksissa olevat henkilöt

1. Kehenkään henkilöön, joka hädässä olevasta ilma-aluksessa hyppää laskuvarjolla, ei saa laskun aikana kohdistaa aseellista toimintaa.
2. Hädässä olevasta ilma-aluksesta laskuvarjolla hypänneelle henkilölle hänen tullessaan maahan vastakkaisen osapuolen hallinnassa olevalla alueella on annettava tilaisuus antautua ennen kuin häneen kohdistetaan aseellista toimintaa, jollei ole ilmeistä, että hän ryhtyy vihollisuuksiin.
3. Ilmateitse kuljetettavat joukot eivät nauti tässä artiklassa tarkoitettua suojelua.

III OSA

SODANKÄYNTIMENETELMÄT, TAISTELIJOIDEN JA SOTAVANKIEN ASEMA

II osasto

TAISTELIJOIDEN JA SOTAVANKIEN ASEMA

43 artikla

Asevoimat

1. Selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluvat kaikki järjestäytyneet asevoimat, yhtymät ja yksiköt, jotka ovat alaistensa joukkojen toimista kyseessä olevalle osapuolelle vastuussa olevan johdon alaisia, vaikka tätä osapuolta edustaisi hallitus tai viranomainen, jota vastapuoli ei ole tunnustanut. Tällaisten asevoimien on oltava sisäisen kurinpitäjärjestelmän alaisia, joka muun muassa velvoittaa noudattamaan aseellisissa selkkauksissa sovellettavan kansainvälisen oikeuden säännöksiä.
2. Selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluvat henkilöt (lukuun ottamatta kolmannen yleissopimuksen 33 artiklassa tarkoitettua lääkintähenkilöstöä ja sotilaspappeja) ovat taistelijoita, mikä tarkoittaa, että heillä on oikeus suoraan osallistua vihollisuuksiin.
3. Milloin selkkauksen osapuoli sisällyttää asevoimiinsa puolisotilaallisen tai aseistetun järjestyksen ylläpitoon tarkoitetun järjestön, sen on ilmoitettava asiasta selkkauksen muille osapuolille.

44 artikla

Taistelijat ja sota vangit

1. Jokainen 43 artiklassa tarkoitettu taistelija, joka joutuu vastapuolen valtaan, on sotavanki.
2. Vaikka kaikki taistelijat ovat velvollisia noudattamaan aseellisissa selkkauksissa sovellettavan kansainvälisen oikeuden sääntöjä, näiden sääntöjen rikkominen ei mitätöi heidän oikeuttaan olla taistelijoita tai, jos he joutuvat vastapuolen valtaan, heidän oikeuttaan olla sotavankeja, ellei 3 ja 4 kappaleen määräyksistä muuta johdu.

3. Siviiliväestön suojelemisen edistämiseksi vihollisuuksien vaikutuksilta taistelijoiden on selvästi erotettava siviiliväestöstä osallistuessaan aseelliseen toimintaan tai sitä valmisteleviin sotilaallisiin toimintoihin. Ottaen kuitenkin huomioon, että aseellisissa selkkauksissa on tilanteita, joissa vihollisuuksien laadun johdosta taistelija ei voi täten erottautua, hänet katsotaan edelleen taistelijaksi edellyttäen, että hän näissä tilanteissa kantaa aseitaan avoimesti:

a) sotilaallisen toiminnan aikana, ja

b) sellaisena aikana, jolloin hän on vastapuolen näkyvässä ollessaan suorittamassa sotilaallista ryhmittymistä ennen aseellista toimintaa, johon hänen on määrä osallistua.

Toimenpiteitä, jotka ovat ovat tämän kappaleen mukaisia, ei katsota petollisiksi 37 artiklan 1 kappaleen c kohdassa tarkoitettussa merkityksessä.

4. Taistelija, joka joutuu vastapuolen valtaan eikä täytä 3 kappaleen toisen virkkeen vaatimuksia, menettää oikeutensa olla sotavanki, mutta hänelle on kuitenkin annettava joka suhteessa sama suojele kuin kolmannen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan mukaan myönnetään sotavangille. Tähän kuuluu kolmannen yleissopimuksen mukaan sotavangeille myönnettävää suojelela vastaava suojele sellaisessa tapauksessa, jossa asianomainen henkilö tutkitaan ja tuomitaan rangaistukseen hänen tekemänsä rikollisen teon johdosta.

5. Taistelija, joka muulloin kuin suorittaessaan aseellista toimintaa tai sitä edeltäviä sotilaallisia toimenpiteitä joutuu vastapuolen valtaan, ei menetä oikeuttaan tulla katsotuksi taistelijaksi ja sotavangiksi toimiensa perusteella.

6. Tämä artikla ei vaikuta kenenkään oikeuteen olla sotavanki kolmannen yleissopimuksen 4 artiklan perusteella.

7. Tämän artiklan tarkoituksena ei ole muuttaa valtioiden yleisesti hyväksyttyä käytäntöä, jonka mukaan selkkauksen osapuolen säännöllisiin ja sotilaspukua käyttäviin aseistettuihin yksiköihin määrättyt taistelijat käyttävät sotilaspukua.

8. Ensimmäisen ja toisen yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitettujen henkilöryhmien lisäksi kaikki selkkauksen osapuolten asevoimiin kuuluvat henkilöt, kuten heidät tämän pöytäkirjan 43 artiklassa määritellään, nauttivat näiden yleissopimusten mukaista suojelela haavoittuneina tai sairaina ollessaan tahi toisen yleissopimuksen mukaan ollessaan haaksirikkoutuneina merellä tai muilla vesillä.

45 artikla

Vihollisuuksiin osallistuneiden henkilöiden suojeleminen

1. Vihollisuuksiin osallistuvaa henkilöä, joka joutuu vastapuolen valtaan, pidetään sotavankina, ja hän nauttii sen takia kolmannen yleissopimuksen mukaista suojelela, jos hän vaatii sotavangin asemaa tai hän ilmeisesti on oikeutettu sotavangin asemaan tahi jos selkkauksen osapuoli, josta hän on riippuvainen, vaatii hänelle sotavangin asemaa ilmoittamalla siitä pidättäjävaltiolle tai suojelelijavaltiolle. Milloin jonkun henkilön osalta syntyy epäilystä siitä, onko hänet katsottava sotavangiksi, säilyttää hän sotavangin aseman ja nauttii kolmannen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan mukaista suojelela, kunnes hänen asemansa on asianmukaisessa tuomioistuimessa ratkaistu.

2. Jo vastapuolen valtaan joutunut henkilö ei ole sotavankina ja hän joutuu tämän osapuolen taholta tuomittavaksi vihollisuuksista johtuneesta rikollisesta teosta, hänellä on oikeus vaatia sotavangin

asemaa tuomioistuimessa ja saada asia ratkaistuksi. Tapauksessa noudatettavan menettelyn salliessa hänen oikeusasemansa on ratkaistava ennen rikollisen teon johdosta käytävää oikeudenkäyntiä. Suojelijavaltion edustajilla on oikeus olla läsnä asiaa käsiteltäessä, paitsi sellaisessa poikkeustapauksessa, jolloin käsittely tapahtuu valtion turvallisuutta koskevan edun takia suljetuin ovin. Tällaisessa tapauksessa pidättäjävaltion on ilmoitettava asiasta suojelijavaltiolle.

3. Vihollisuuksiin osallistunut henkilö, jolla ei ole oikeutta sotavangin asemaan ja joka ei nauti suosiollisempaa kohtelua neljännen yleissopimuksen nojalla, nauttii joka tapauksessa tämän pöytäkirjan 75 artiklan mukaista suojelua. Miehitetyllä alueella oleva tällainen henkilö, jolle häntä katsota vakoojaksi, nauttii myös neljännen yleissopimuksen mukaista yhteydenpito-oikeutta saman yleissopimuksen 5 artiklan tätä estämättä.

46 artikla

Vakoojat

1. Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräysten estämättä selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluvalla henkilöllä, joka vakoillessaan joutuu vastapuolen valtaan, ei ole oikeutta sotavangin asemaan, ja häntä voidaan kohdella vakoojana.

2. Selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluvan henkilön, joka vastapuolen hallinnassa olevalla alueella kerää tai yrittää kerätä tietoja, ei katsota vakoilevan, jos hän tietoja kerätessään käyttää asevoimiensa sotilaspukua.

3. Selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluvan henkilön, joka vakinaisesti asuu vastapuolen miehittämällä alueella ja joka sille osapuolelle, josta hän on riippuvainen, kerää tai yrittää tällä alueella kerätä tietoja sotilaallisiin tarkoituksiin, ei katsota vakoilevan, ellei hän toimi harhauttamalla tai tahallisesti toimintaansa salaten. Lisäksi tällainen miehitetyn alueen asukas ei menetä oikeuttaan olla sotavanki, eikä häntä saa kohdella vakoojana, ellei häntä vangita vakoillessaan.

4. Selkkauksen osapuolen asevoimiin kuuluva henkilö, joka ei ole vastapuolen miehittämän alueen asukas, mutta joka on tällä alueella harjoittanut vakoilua, ei menetä oikeuttaan sotavangin asemaan, eikä häntä saa kohdella vakoojana, ellei häntä vangita ennen kuin hän on palannut asevoimiin, joihin hän kuuluu.

47 artikla

Palkkasoturit

1. Palkkasoturilla ei ole oikeutta taistelijan tai sotavangin asemaan.

2. Palkkasoturiksi katsotaan henkilö, joka:

a) on erityisesti värvätty paikalta tai ulkomailta taistelemaan aseellisessa selkkauksessa;

b) tosiasiallisesti osallistuu varsinaisiin vihollisuuksiin;

c) osallistuu vihollisuuksiin pääasiassa henkilökohtaisen hyödyn vuoksi ja jolle selkkauksen osapuoli tai sen edustaja on luvannut huomattavasti korkeamman palkkion kuin mitä vastaavassa asemassa ja tehtävässä olevalle asianomaisen osapuolen asevoimissa palvelevalle henkilölle maksetaan tai on luvattu maksaa;

d) ei ole selkkauksen osapuolen kansalainen eikä vakinaisesti asu selkkauksen osapuolen hallinnassa olevalla alueella;

e) ei kuulu selkkauksen osapuolen asevoimiin; ja

f) ei ole selkkauksen ulkopuolisen valtion viralliseen tehtävään lähettämä asevoimien edustaja.

IV OSA

SIVIILIVÄESTÖ

I osasto

YLEINEN SUOJELU VIHOLLISUUKSIEN VAIKUTUKSIA VASTAAN

I LUKU

Perussääntö ja soveltamisala

48 artikla

Perussääntö

Siviiliväestön ja siviilikohteiden kunnioituksen ja suojelun takaamiseksi selkkauksen osapuolten on aina tehtävä ero siviiliväestön ja taistelijoiden sekä siviilikohteiden ja sotilaskohteiden välillä ja suunnattava sotatoimensa vain sotilaskohteisiin.

49 artikla

Aseellisen toiminnan määritelmä ja soveltamisala

1. "Aseellinen toiminta" tarkoittaa väkivallan käyttöä vastapuolta vastaan hyökkäyksessä tai puolustuksessa.

2. Tämän pöytäkirjan aseellista toimintaa koskevat määräykset tarkoittavat kaikkea aseellista toimintaa millä tahansa alueella mukaan lukien selkkauksen osapuolelle kuuluva kansallinen alue, joka on vastapuolen hallinnassa.

3. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan kaikkeen maalla, merellä tai ilmassa tapahtuvaan sodankäyntiin, joka saattaa vaikuttaa siviiliväestöön, yksittäisiin siviilihenkilöihin tai siviilikohteisiin maalla. Lisäksi niitä sovelletaan kaikkiin mereltä tai ilmasta maahan kohdistuviin hyökkäyksiin, mutta ne eivät muutoin vaikuta kansainvälisen oikeuden meri- tai ilmasotaa koskeviin sääntöihin.

4. Tämän osaston määräykset on laadittu täydennykseksi inhimillistä suojelua koskeviin määräyksiin, jotka sisältyvät neljänteen yleissopimukseen ja erityisesti sen II osaan, ja muihin korkeita sopimuspuolia sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin samoin kuin muihin kansainvälisen oikeuden sääntöihin, jotka koskevat siviilihenkilöiden ja siviilikohteiden suojelua vihollisuuksien vaikutuksilta maalla, merellä tai ilmassa.

II LUKU

Siviiliväestö ja siviilihenkilöt

50 artikla

Siviiliväestön ja -henkilöiden määritelmä

1. Siviilihenkilöksi katsotaan jokainen, joka ei kuulu kolmannen yleissopimuksen 4 artiklan A kappaleen 1, 2, 3 ja 6 kohdassa tai tämän pöytäkirjan 43 artiklassa tarkoitettuihin henkilöryhmiin. Jos jonkun henkilön kohdalla on epäilystä siitä, onko hän siviilihenkilö, on hänet katsottava siviilihenkilöksi.
2. Siviiliväestöön kuuluvat kaikki siviilihenkilöt.
3. Siviiliväestön joukossa olevien muiden kuin siviilihenkilöiden läsnäolo ei muuta väestön asemaa siviiliväestönä.

51 artikla

Siviiliväestön suojeleminen

1. Siviiliväestö ja yksittäiset siviilihenkilöt nauttivat yleistä suojelua sotatoimien aiheuttamilta vaaroilta. Tämän suojelun toteuttamiseksi on noudatettava kaikissa olosuhteissa seuraavia sääntöjä, jotka täydentävät muita sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä.
2. Siviiliväestö sellaisenaan ja siihen kuuluvat siviilihenkilöt eivät saa joutua aseellisen toiminnan kohteeksi. VäkivaltaisuuDET tai niillä uhkaaminen päätarkoituksena levittää kauhua siviiliväestön keskuudessa on kielletty.
3. Siviilihenkilöt nauttivat tämän osaston mukaista suojelua, paitsi suoranaisesti osallistuessaan vihollisuuksiin.
4. Umpimähkäinen aseellinen toiminta on kiellettyä. Umpimähkäistä aseellista toimintaa on:
 - a) aseellinen toiminta, jota ei ole suunnattu määrättyyn sotilaskohteeseen;
 - b) aseellinen toiminta, jossa käytettäviä taistelumenetelmiä ei voi suunnata määrättyyn sotilaskohteeseen; tai
 - c) aseellinen toiminta, jossa käytettävien taistelumenetelmien vaikutuksia ei voi tämän pöytäkirjan vaatimusten mukaisesti rajoittaa; ja joka tämän johdosta jokaisessa sellaisessa tapauksessa vaikuttaa sotilas- ja siviilikohteisiin erottelematta.
5. Muun muassa seuraavanlainen aseellinen toiminta katsotaan umpimähkäiseksi:
 - a) millä tahansa menetelmällä tai välineellä suoritettu pommihyökkäys, jossa pidetään yhtenä ainoana sotilaskohteena useaa selvästi erillistä ja toisistaan erottuvaa sotilaskohdetta kaupungissa, kylässä tai muulla alueella, jossa on vastaava siviilihenkilöiden ja siviilikohteiden keskittymä; ja
 - b) aseellinen toiminta, joka kohtuuttomassa määrin saattaa aiheuttaa ihmishengen menetyksiä tai haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa, vahinkoa siviilikohteille tai molempia verrattuna odotettavissa olevaan todelliseen ja välittömään sotilaalliseen hyötyyn.
6. Aseellinen toiminta siviiliväestöä tai siviilihenkilöitä vastaan kostotoimenpiteenä on kiellettyä.
7. Siviiliväestön tai siviilihenkilöiden läsnäoloa tai kulkua ei saa käyttää joidenkin kohtien tai alueiden turvaamiseksi sotatoimilta ja erityisesti sotilaskohteiden suojelemiseksi aseelliselta toiminnalta tai sotatoimien suojaamiseksi, edistämiseksi tai estämiseksi. Selkkauksen osapuolet eivät saa ohjata siviiliväestön tai siviilihenkilöiden kulkua yrittääkseen suojata sotilaskohteita aseelliselta

toiminnalta tai suojellakseen sotatoimiaan.

8. Näiden kieltojen rikkominen ei vapauta selkkauksen osapuolia heidän oikeudellisista velvollisuuksistaan siviiliväestöä ja siviilihenkilöitä kohtaan, mukaan luettuna velvollisuus ryhtyä 57 artiklan mukaisiin varotoimenpiteisiin.

III LUKU

Siviilikohteet

52 artikla

Siviilikohteiden yleinen suojelu

1. Siviilikohteet eivät saa joutua aseellisen toiminnan tai kostotoimenpiteiden kohteiksi. Siviilikohteita ovat kaikki kohteet, jotka eivät ole 2 kappaleessa tarkoitettuja sotilaskohteita.
2. Aseellinen toiminta on tarkoin rajoitettava sotilaskohteisiin. Sotilaskohteita ovat sellaiset kohteet, joiden luonne, sijainti, tarkoitus tai käyttö muodostavat tärkeän osan sotilaallisesta toiminnasta ja joiden täydellinen tai osittainen tuhoaminen, haltuunotto tai vaarattomaksi saattaminen merkitsee kulloinkin vallitsevissa olosuhteissa ratkaisevaa sotilaallista hyötyä.
3. Milloin on epäilystä, käytetäänkö jotakin yleensä siviilitarkoituksiin käytettävää kohdetta, kuten taloa tai muuta asuntoa taikka koulua sotilaallisen toiminnan tukemiseksi, on se katsottava siviilikohteeksi.

53 artikla

Kulttuurikohteiden ja uskonnonharjoituspaikkojen suojeleminen

Vaikuttamatta Haagissa 14 päivänä toukokuuta 1954 tehdyn kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisessa selkkauksessa koskevan yleissopimuksen tai muiden asiaa käsittelevien kansainvälisten asiakirjojen määräyksiin on kiellettyä:

- a) kohdistaa vihollistoimia kansojen kulttuuri- tai henkisen perinnön muodostavaan historialliseen muistomerkkiin, taideteokseen tai uskonnonharjoituspaikkaan; ja
- b) käyttää tällaista kohdetta sotilaallisen toiminnan tukemiseksi; ja
- c) kohdistaa kostotoimenpiteitä tällaisiin kohteisiin.

54 artikla

Siviiliväestölle elintärkeiden kohteiden suojeleminen

1. Siviiliväestön nälkään näännyttäminen sodankäyntimenetelmänä on kielletty.
2. Siviiliväestön eloonjäämisen kannalta välttämättömien kohteiden, kuten elintarvikkeiden, niiden tuotantoon käytettävien viljelysalueiden, viljan, karjan, juomavesilaitosten ja -varojen ja keinokastelulaitosten hävittäminen, poistaminen tai käyttökelvottomaksi saattaminen sekä näihin kohdistettu aseellinen toiminta elannon epäämiseksi siviiliväestöltä tai vastapuolelta on kielletty, tarkoituksesta riippumatta, olipa se siviiliväestön saattaminen nälkäkuolemaan, sen pakottaminen muuttamaan tai mikä muu tahansa.

3. Edellä 2 kappaleessa mainitut kiellot eivät koske sellaisia sanotussa kappaleessa tarkoitettuja kohteita, joita vastapuoli käyttää:

a) yksinomaan asevoimiensa jäsenten elannoksi; tai

b) jollei elannoksi, niin sotilaallisen toiminnan välittömäksi tueksi, kuitenkin edellyttäen, että tällaisiin kohteisiin suunnattu toiminta ei saa jättää siviiliväestöä niin vähäisen ruoan ja juoman varaan, että se jää näkemään nälkää tai joutuu muuttamaan.

4. Tällaiset kohteet eivät saa joutua kostotoimenpiteiden kohteeksi.

5. Ottaen huomioon selkkauksen osapuolten elintärkeän tarpeen puolustaa kansallista aluettaan hyökkäykseltä, voidaan 2 kappaleen kielloista poiketa selkkauksen osapuolen toimiessa sellaisella hallinnassaan olevalla alueella, milloin poikkeaminen kielloista on ehdottoman sotilaallisen välttämättömyyden sanelema.

55 artikla

Luonnollisen ympäristön suojeleminen

1. Sodankäynnissä on katsottava, ettei luonnolliselle ympäristölle aiheuteta laajaa, pitkäaikaista ja vakavaa vahinkoa. Tämä suojele sisältää myös kiellon käyttää sodankäyntimenetelmiä, joiden tarkoituksena tai oletettavana seurauksena on mainittu vahinko luonnolliselle ympäristölle ja siten vaara väestön terveydelle tai eloonjäämiselle.

2. Aseellinen toiminta luonnollista ympäristöä vastaan kostotoimenpiteenä on kielletty.

56 artikla

Vaarana olevia voimia sisältävien laitosten ja rakennelmien suojeleminen

1. Vaarana olevia voimia sisältäviin laitoksiin ja rakennelmiin kuten patoihin, valleihin ja ydinkäyttöisiin sähkövoimalaitoksiin ei saa kohdistaa aseellista toimintaa, vaikka ne olisivat sotilaskohteita, jos tämä toiminta aiheuttaisi voimien purkauksen ja sen seurauksena olisi suuria tappioita siviiliväestön keskuudessa. Tällaisten laitosten tai rakennelmien läheisyydessä sijaitsevat muut sotilaskohteet eivät saa joutua aseellisen toiminnan kohteeksi, jos tästä toiminnasta aiheutuisi vaarana olevien voimien purkaus ja sen seurauksena olisi suuria tappioita siviiliväestön keskuudessa.

2. Edellä 1 kappaleessa tarkoitettu erityinen suojeleminen lakkaa:

a) padon tai vallin osalta vain, jos sitä käytetään muuhun kuin sen tavanomaiseen tarkoitukseen ja säännöllisesti, huomattavassa määrin ja suoranaisesti tukemaan sotatoimia ja jos aseellinen toiminta on ainoa käytettävissä oleva tapa lopettaa tämä tuki;

b) ydinkäyttöisen sähkövoimalaitoksen osalta vain, jos se säännöllisesti, huomattavassa määrin ja suoranaisesti jakaa sähköä sotatoimien tueksi ja jos aseellinen toiminta on ainoa käytettävissä oleva tapa lopettaa tämä tuki;

c) kyseisten laitosten tai rakennelmien läheisyydessä sijaitsevien muiden sotilaskohteiden osalta vain jos niitä käytetään säännöllisesti ja huomattavassa määrin sotatoimien välittömäksi tueksi ja jos aseellinen toiminta on ainoa käytettävissä oleva tapa lopettaa tämä tuki.

3. Kaikissa tapauksissa siviiliväestö ja siviilihenkilöt nauttivat jatkuvasti kaikkea kansainvälisen

oikeuden mukaista suojelua mukaan lukien 57 artiklan edellyttämät varotoimenpiteet. Jos jonkin 1 kappaleessa tarkoitettujen laitoksen tai rakennelman tai sotilaskohteen suojeleminen lakkaa ja se joutuu aseellisen toiminnan kohteeksi, on kaikkiin käytännön varotoimenpiteisiin ryhdyttävä vaarana olevien voimien purkauksen estämiseksi.

4. Edellä 1 kappaleessa tarkoitettujen laitokset, rakennelmat tai sotilaalliset kohteet eivät saa joutua kostotoimenpiteiden kohteeksi.

5. Selkkauksen osapuolten on vältettävä sotilaskohteiden sijoittamista 1 kappaleessa tarkoitettujen laitosten tai rakennelmien läheisyyteen. Rakenteet, jotka on pystytetty yksinomaan suojelekohteiden puolustamiseksi aseelliselta toiminnalta, ovat sallittuja. Ne eivät saa joutua itse aseellisen toiminnan kohteeksi, edellyttäen ettei niitä käytetä vihollisuuksiin muutoin kuin suojelekohteiden välttämättömäksi puolustamiseksi aseelliselta toiminnalta ja että niiden aseistus on rajoitettu aseisiin, jotka riittävät vain suojelekohteita vastaan suunnatun aseellisen toiminnan torjumiseen.

6. Korkeita sopimuspuolia ja selkkauksen osapuolia kehoitetaan tekemään keskenään sopimuksia, joiden tarkoituksena on antaa lisäsuojaa vaarana olevia voimia sisältäville kohteille.

7. Tämän artiklan perusteella suojeltavien kohteiden tunnistamisen helpottamiseksi selkkauksen osapuolet voivat merkitä ne erityisellä merkillä, jonka muodostaa kolme riviin asetettua kirkkaan oranssin väristä ympyrää tämän pöytäkirjan I liitteen 16 artiklan mukaisesti. Sellaisen merkinnän puuttuminen ei millään tavoin vapauta ketään osapuolta tämän artiklan mukaisista velvollisuuksistaan.

IV LUKU

Varotoimenpiteet

57 artikla

Varotoimenpiteet aseellisen toiminnan yhteydessä

1. Sotatoimien aikana on siviiliväestöä, siviilihenkilöitä ja siviilikohteita aina pyrittävä suojelemaan.

2. Aseellisen toiminnan osalta on ryhdyttävä seuraaviin varotoimenpiteisiin:

a) aseellisen toiminnan suunnittelijoiden tai siitä päättävien on:

i) tehtävä voitavansa varmistuakseen siitä, että aseellisen toiminnan kohteeksi ei joudu siviiliväestöä, siviilikohteita eikä erityistä suojeleluu nauttivia kohteita vaan, että kohteet ovat 52 artiklan 2 kappaleen mukaan sotilaskohteita ja että aseellinen toiminta niitä vastaan ei ole tämän pöytäkirjan mukaan kielletty;

ii) ryhdyttävä kaikkiin mahdollisiin varotoimenpiteisiin aseellisen toiminnan menetelmiä ja keinoja valittaessa tarkoituksena välttää tai ainakin saada mahdollisimman vähäiseksi sattumanvaraiset ihmishengen menetykset ja haavoittumiset siviiliväestön keskuudessa sekä vahingot siviiliväestön keskuudessa sekä vahingot siviilikohteille;

iii) pidättäytyttävä aloittamasta aseellista toimintaa, jonka voidaan olettaa aiheuttavan sattumanvaraisia ihmishengen menetyksiä tai haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa, vahinkoa siviilikohteille taikka useita tällaisia seurauksia kohtuuttomassa määrin verrattuna odotettavissa olevaan todelliseen ja välittömään sotilaalliseen hyötyyn;

b) aseellinen toiminta on peruutettava tai keskeytettävä, jos ilmenee, että kohde ei ole sotilaskohde tai se nauttii erityistä suojelua tai että on oletettavissa, että aseellinen toiminta aiheuttaisi sattumanvaraisia ihmishengen menetyksiä tai haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa, vahinkoja siviilikohteille taikka useita tällaisia seurauksia kohtuuttomassa määrin verrattuna odotettavissa olevaan todelliseen ja välittömään sotilaalliseen hyötyyn;

c) aseellisesta toiminnasta, joka saattaa vaikuttaa siviiliväestöön, on annettava tehokas varoitus etukäteen, jollei tämä olosuhteiden johdosta ole mahdotonta.

3. Milloin on olemassa valinnanvara usean sotilaskohteen välillä saman sotilaallisen hyödyn saavuttamiseksi, on näistä valittava se, joka oletettavasti vaarantaa vähiten siviiliväestöä ja siviilikohteita.

4. Suorittaessaan sotatoimia merellä tai ilmassa selkkauksen jokaisen osapuolen on niiden oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti, jotka aseellisessa selkkauksessa noudatettavan kansainvälisen oikeuden säännöt määräävät, ryhdyttävä kaikkiin kohtuullisiin varotoimenpiteisiin, jotta hengenmenetyksiltä siviiliväestön keskuudessa ja siviilikohteiden vaurioilta vältyttäisiin.

5. Minkään tämän artiklan määräyksen ei saa katsoa oikeuttavan aseelliseen toimintaan siviiliväestöä, siviilihenkilöitä tai siviilikohteita vastaan.

58 artikla

Varotoimenpiteet aseellisen toiminnan vaikutusten vähentämiseksi

Selkkauksen osapuolet pyrkivät mahdollisimman suuressa määrin:

a) neljännen yleissopimuksen 49 artiklaan vaikuttamatta poistamaan vallassaan olevan siviiliväestön, siviilihenkilöt ja siviilikohteet sotilaskohteiden läheisyydestä;

b) välttämään sotilaskohteiden sijoittamista taajamien läheisyyteen;

c) ryhtymään muihin tarvittaviin varotoimenpiteisiin vallassaan olevan siviiliväestön, siviilihenkilöiden ja siviilikohteiden suojelemiseksi sotilaallisen toiminnan aiheuttamilta vaaroilta.

V LUKU

Erityistä suojelua nauttivat paikkakunnat ja alueet

59 artikla

Puolustamattomat paikkakunnat

1. Selkkauksen osapuolet eivät saa millään keinolla ryhtyä aseelliseen toimintaan puolustamattomia paikkakuntia vastaan.

2. Selkkauksen osapuolten asianomaiset Viranomaiset voivat julistaa puolustamattomaksi jokaisen paikkakunnan, joka sijaitsee alueella tai alueen läheisyydessä, jossa asevoimat ovat kosketuksessa toistensa kanssa, ja joka on avoinna vastapuolen miehitykselle. Paikkakunnan on täytettävä seuraavat ehdot:

a) kaikki taistelijat, liikuteltavat aseet tai muut liikuteltavat sotilasvarusteet täytyy olla evakuoitu;

b) kiinteitä sotilaslaitteita tai -laitoksia ei saa käyttää vihollisuuksiin;

c) viranomaiset ja väestö eivät saa osallistua mihinkään vihollisuuksiin; ja

d) mihinkään sotatoimia tukeviin toimenpiteisiin ei saa ryhtyä.

3. Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan nojalla erityistä suojelua nauttivien henkilöiden sekä pelkästään yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi jätettyjen poliisivoimien läsnäolo tällaisella paikkakunnalla ei ole 2 kappaleessa asetettujen ehtojen vastaista.

4. Edellä olevan 2 kappaleen perusteella tehty julistus osoitetaan vastapuolelle, ja siinä tulee määritellä ja kuvata mahdollisimman tarkoin puolustamattoman paikkakunnan rajat. Selkkauksen osapuolen, jolle julistus osoitetaan, on lähetettävä siitä vastaanottotunnustus ja kohdeltava paikkakunta puolustamattomana, jollei ilmene, ettei 2 kappaleen ehtoja ole tosiasiaassa täytetty, jolloin sen on heti ilmoitettava asiasta julistuksen tehneelle osapuolelle. Vaikka 2 kappaleen ehtoja ei olisikaan täytetty, nauttii kyseinen paikkakunta edelleen tämän pöytäkirjan muiden määräysten ja aseellisessa selkkauksessa sovellettavan kansainvälisen oikeuden muiden sääntöjen edellyttämää suojelua.

5. Selkkauksen osapuolet voivat sopia puolustamattomien paikkakuntien perustamisesta, vaikka nämä eivät täyttäisikään 2 kappaleen ehtoja. Sopimuksessa on mahdollisimman tarkoin määriteltävä ja kuvattava puolustamattoman paikkakunnan rajat. Tarvittaessa voidaan määrätä myös valvontamenettely.

6. Selkkauksen osapuolen, jonka valvonnassa sopimuksessa tarkoitettu paikkakunta on, tulee mahdollisuuksien mukaan merkitä se toisen osapuolen kanssa sovittavilla merkeillä sijoittaen ne selvästi näkyviin paikkoihin varsinkin alueen rajoille ja päätteille.

7. Paikkakunta menettää asemansa puolustamattomana paikkakuntana, kun se ei enää täytä 2 kappaleen tai 5 kappaleessa mainitun sopimuksen ehtoja. Siinä tapauksessa paikkakunta nauttii kuitenkin edelleen tämän pöytäkirjan muiden määräysten ja kansainvälisen oikeuden aseellisissa selkkauksissa sovellettavien muiden sääntöjen edellyttämää suojelua.

60 artikla

Demilitarisoidut alueet

1. Selkkauksen osapuolet eivät saa ulottaa sotilaallista toimintaansa alueille, joille he sopimuksella ovat myöntäneet demilitarisoidun alueen aseman, jos sotatoimien ulottaminen näille alueille olisi sopimuksen vastaista.

2. Sopimuksen on oltava nimenomainen. Se voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti joko suoraan taikka suojelijavaltion tai puolueettoman humanitaarisen järjestön välityksellä, ja se voi käsittää molemminpuoliset ja yhtäpitävät julistukset. Sopimus voidaan tehdä joko rauhan aikana tai vihollisuuksien puhjettua, ja sen tulee määritellä ja kuvata mahdollisimman tarkoin demilitarisoidun alueen rajat sekä tarvittaessa määrätä valvontamenettely.

3. Tällainen sopimus voidaan yleensä tehdä jokaisesta alueesta, joka täyttää seuraavat ehdot:

a) kaikki taistelijat, liikuteltavat aseet tai muut liikuteltavat sotilasvarusteet täytyy olla evakuoitu;

b) kiinteitä sotilaslaitteita tai -laitoksia ei saa käyttää vihollisuuksiin;

c) viranomaiset ja väestö eivät saa osallistua mihinkään vihollisuuksiin; ja

d) mitään sotilaalliseen toimintaan liittyvää toimintaa ei saa jatkaa.

Selkkauksen osapuolet sopivat d kohdan tulkinnasta ja demilitarisoidulle alueelle päästettävistä muista kuin 4 kappaleessa tarkoitetuista henkilöistä.

4. Yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan perusteella erityistä suojelua nauttivien henkilöiden sekä pelkästään yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi jätettyjen poliisivoimien läsnäolo demilitarisoidulla alueella ei ole 3 kappaleen ehtojen vastaista.

5. Selkkauksen osapuolen, jonka hallinnassa kyseinen alue on, tulee erottaa alue toisen osapuolen kanssa sovittavilla merkeillä mahdollisuuksien mukaan niin, että varsinkin vyöhykkeen rajalle ja pääteille asetetut merkit ovat selvästi näkyvissä.

6. Jos taistelut leviävät demilitarisoidun alueen läheisyyteen ja jos selkkauksen osapuolet ovat siitä sopineet, ei kukaan saa käyttää vyöhykettä sotatoimiin liittyviin tarkoituksiin eikä yksipuolisesti peruuttaa sen asemaa demilitarisoituna vyöhykkeenä.

7. Jos jokin selkkauksen osapuolista oleellisesti rikkoo 3 tai 6 kappaleen määräyksiä vastaan, vastapuoli vapautuu sopimuksen velvoitteista, jonka mukaan alue on demilitarisoitu. Tässä tapauksessa alue menettää demilitarisoidun asemansa, mutta nauttii edelleen tämän pöytäkirjan muiden määräysten aseellisessa selkkauksessa sovellettavan kansainvälisen oikeuden muiden sääntöjen edellyttämää suojelua.

VI LUKU

Väestönsuojelu

Ks. [Väestönsuojelu ja Geneven sopimukset](#)

IV OSA

SIVIILIVÄESTÖ

II osasto

SIVIILIVÄESTÖLLE TOIMITETTAVA APU

68 artikla

Soveltamisala

Tämän osaston määräykset koskevat siviiliväestöä, niin kuin se tässä pöytäkirjassa on määritelty, ja ne täydentävät neljännen yleissopimuksen 23, 55, 59, 60, 61 ja 62 artiklaa sekä soveltuvin osin sen muita määräyksiä.

69 artikla

Perustarpeet miehityillä alueilla

1. Neljännen yleissopimuksen 55 artiklassa tarkoitettujen elintarvikkeita ja lääkintätarvikkeita koskevien velvoitteiden lisäksi miehittäjävaltion tulee kaikkien mahdollisuuksiensa puitteissa ja epäsuopeaa erottelua tekemättä turvata miehitetyn alueen siviiliväestölle vaatteet, vuodevaatteet, majoitusvälineet ja muu elintärkeä huolto sekä uskonnonharjoituksessa tarvittava välineistö.

2. Miehitetyn alueen siviiliväestölle toimitettavasta avusta määrätään neljännen yleissopimuksen 59, 60, 61, 62, 108, 109, 110 ja 111 artiklassa sekä tämän pöytäkirjan 71 artiklassa, ja nämä määräykset on pantava täytäntöön viipymättä.

70 artikla

Avustustoimet

1. Jos selkkauksen jonkin osapuolen hallinnassa olevalla muulla kuin miehitetyllä alueella olevan siviiliväestön keskuudessa esiintyy puutetta 69 artiklassa tarkoitetuista tarvikkeista, tulee näihin toimenpiteisiin osallistuvien osapuolten välisin sopimuksin käynnistää humanitaariset, puolueettomat avustustoimenpiteet, jotka eivät kohdista kehenkään epäsuopeaa erottelua. Tarjousta tällaisesta avunannosta ei katsota puuttumiseksi aseelliseen selkkaukseen eikä epäystävälliseksi teoksi. Avustuslähetyksiä jaettaessa on etusija annettava niille henkilöille kuten lapsille, odottaville äideille, synnyttävälle ja imettävälle äideille, joiden neljännen yleissopimuksen tai tämän pöytäkirjan mukaan tulee saada etuoikeutettu kohtelu tai jotka nauttivat erityissuojelua.

2. Selkkauksen osapuolten ja korkeiden sopimuspuolten on sallittava kaikkien tämän osaston mukaisten avustuslähetysten, tarvikkeiden ja henkilöstön nopea ja esteetön kulku ja sitä helpotettava, vaikka sellainen avunanto olisikin tarkoitettu vastapuolen siviiliväestölle.

3. Selkkauksen osapuolet ja korkeat sopimuspuolet, jotka sallivat avustuslähetysten, tarvikkeiden ja henkilöstön kuljetuksen 2 kappaleen mukaisesti:

a) ovat oikeutettuja määräämään tekniset järjestelyt mukaan lukien tarkastukset, joita noudattaen sellaiset kuljetukset on sallittu;

b) voivat asettaa luvan ehdoksi, että apu toimitetaan suojelijavaltion paikallisen valvonnan alaisena;

c) eivät millään tavoin saa ohjata avustuslähetyksiä muuhun kuin aiottuun kohteeseen tai viivyttää niiden toimittamista, paitsi jos avustettavan siviiliväestön oma etu ehdottomasti sitä vaatii.

4. Selkkauksen osapuolten tulee suojella avustuslähetyksiä ja helpottaa niiden nopeata jakelua.

5. Selkkauksen osapuolten ja korkeiden sopimuspuolten tulee suosia ja helpottaa 1 kappaleessa tarkoitettujen avunantotoimien tehokasta kansainvälistä koordinaointia.

71 artikla

Avustustoimintaan osallistuva henkilöstö

1. Tarvittaessa avustushenkilöstö voi muodostaa osan avunannosta ja osallistua varsinkin avustuslähetysten kuljetukseen ja jakeluun. Tällainen henkilöstön osallistuminen avustus toimintaan edellyttää sen osapuolen suostumusta, jonka alueella tehtävät suoritetaan.

2. Tätä henkilöstöä on kunnioitava ja suojeltava.

3. Jokaisen apua vastaanottavan osapuolen tulee kaikin tavoin auttaa 1 kappaleessa mainittua avustushenkilöstöä toteuttamaan tehtävänsä. Vain pakottavien sotilaallisten syiden vaatiessa voidaan avustushenkilöstön toimintaa tai liikkumista tilapäisesti rajoittaa.

4. Avustushenkilöstö ei missään tapauksessa saa ylittää tämän pöytäkirjan sille myöntämiä valtuuksia. Erityisesti sen on otettava huomioon sen osapuolen turvallisuusvaatimukset, jonka

alueella sen toimet suoritetaan. Näitä ehtoja noudattamatta jättävän henkilöstön tehtävä voidaan keskeyttää.

IV OSA

SIVIILIVÄESTÖ

III osasto

SELKKAUKSEN OSAPUOLEN VALLASSA OLEVIEN HENKILÖIDEN KOHTELU

I LUKU

Soveltamisala sekä henkilöiden ja kohteiden suojelu

72 artikla

Soveltamisala

Tämän osaston määräykset täydentävät neljännen yleissopimuksen ja varsinkin sen I ja III osan määräyksiä selkkauksen osapuolen vallassa olevien siviilihenkilöiden ja siviilikohteiden humanitaarisesta suojelusta samoin kuin muita sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä perustavaa laatua olevien ihmisoikeuksien suojelemisesta kansainvälisissä aseellisissa selkkauksissa.

73 artikla

Pakolaiset ja valtiottomat henkilöt

Henkilöitä, jotka ennen vihollisuuksien alkamista on katsottu valtiottomiksi tai pakolaisiksi selkkauksen osapuolien hyväksymän kansainvälisen asiakirjan perusteella tai vastaanottaja- tai oleskeluvaltion kansallisen lainsäädännön perusteella, tulee suojella kaikissa olosuhteissa ja ilman minkäänlaista epäsuopeaa erottelua neljännen yleissopimuksen I ja III osan tarkoittamina henkilöinä.

74 artikla

Perheiden yhdistäminen

Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten tulee helpottaa kaikin mahdollisin tavoin aseellisen selkkauksen johdosta hajalle joutuneiden perheiden yhdistämistä ja rohkaista erityisesti tätä tehtävää suorittavien humanitaaristen järjestöjen työtä, joka tapahtuu yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti ja kunkin osapuolen turvallisuusmääräysten rajoissa.

75 artikla

Perustakeet

1. Sikäli kuin selkkauksen osapuolen vallassa olevia henkilöitä, jotka eivät nauti suosiollisempaa kohtelua yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan määräysten perusteella, koskee tämän pöytäkirjan 1 artiklassa tarkoitettu tilanne, heitä on kaikissa olosuhteissa kohdeltava inhimillisesti ja he nauttivat vähintään tässä artiklassa määrättyä suojelua ilman epäsuopeaa erottelua rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, uskon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisen tai yhteiskunnallisen alkuperän, omaisuuden, syntyperän tai muun aseman tahi muun vastaavanlaisen syyn perusteella. Jokaisen osapuolen on kunnioitettava tällaisten henkilöiden persoonaa, kunniaa,

vakaumuksia ja uskonnollisia tapoja.

2. Seuraavat teot ovat kiellettyjä aina ja kaikkialla riippumatta siitä suorittaako niitä siviili- vai sotilashenkilö:

a) ihmisen henkeen, terveyteen tahi ruumiilliseen tai henkiseen hyvinvointiin kohdistuva väkivalta, erityisesti:

i) murha;

ii) kaikenlainen kidutus, olipa se ruumiillista tai henkistä;

iii) ruumiillinen rangaistus; ja

iv) silpominen;

b) henkilökohtaisen arvokkuuden loukkaaminen, erityisesti nöyryyttävä ja alentava kohtelu, prostituutioon pakottaminen ja kaikenlainen siveellisyyteen kohdistuva väkivalta;

c) panttivangiksi ottaminen;

d) joukkorangaistukset; ja

e) jollakin edellä mainituista teoista uhkaaminen.

3. Henkilölle, joka aseelliseen selkkaukseen liittyvästä teosta pidätetään, vangitaan tai internoidaan, on heti ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä, miksi toimenpiteisiin on ryhdytty. Lukuun ottamatta rikoksen johdosta tapahtuvia pidätyksiä tai vangitsemisia, tällaiset henkilöt on vapautettava mahdollisimman pian ja viimeistään pidätyksen, vangitsemisen tai internoinnin aiheuttaneiden olosuhteiden päättyessä.

4. Tuomiota ei saa määrätä eikä rangaistusta panna täytäntöön henkilön osalta, joka on havaittu syylliseksi aseelliseen selkkaukseen liittyvään rikolliseen tekoon, ellei tuomiota ole antanut puolueeton ja vakinaisesti asetettu tuomioistuin kunnioittaen laillisen oikeudenkäyntimenettelyn yleisesti tunnustettuja periaatteita, joihin sisältyvät seuraavat ehdot:

a) menettelyssä syytetylle on ilmoitettava viipymättä yksityiskohdat siitä teosta, josta häntä syytetään, ja syytetylle on järjestettävä sekä ennen oikeudenkäyntiä että sen aikana kaikki tarpeelliset oikeudet ja mahdollisuudet puolustukseen;

b) ketään ei saa tuomita rikollisesta teosta muutoin kuin henkilökohtaisen rikosvastuun perusteella;

c) ketään ei saa syyttää tai tuomita rikoksesta minkään sellaisen teon tai laiminlyönnin johdosta, joka ei ollut rangaistava sen kansallisen tai kansainvälisen lainsäädännön mukaan, jonka alainen tekijä sen suorittamisen aikana oli, eikä siitä saa määrätä ankarampaa rangaistusta kuin mikä oli voimassa sen tekohetkellä. Jos teon suorittamisen jälkeen laissa on määrätty lievempi rangaistus, rikosentekijän tulee päästä tästä osalliseksi;

d) jokainen rangaistavasta teosta syytetty oletetaan syyttömäksi, kunnes hänen syyllisyytensä on toteen näytetty;

e) jokaisella rangaistavasta teosta syytetyllä on oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissään;

f) ketään ei saa pakottaa todistamaan itseään vastaan tai tunnustamaan syyllisyyttään;

g) rikollisesta teosta syytetyllä on oikeus kuulustella tai antaa kuulustella häntä vastaan esiintyviä todistajia ja saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulusteltaviksi samoin ehdoin kuin häntä vastaan esiintyvät todistajat;

h) sama osapuoli ei saa panna syytteeseen tai rangaista ketään rikoksesta, josta lopullinen tämän henkilön vapauttava tai tuomitseva päätös on aikaisemmin saman lain ja oikeudenkäyntijärjestyksen mukaan annettu;

i) rikoksesta syytetyllä henkilöllä on oikeus siihen, että tuomio annetaan julkisesti; ja

j) tuomitulle henkilölle on ilmoitettava tuomiota määrättäessä, mitkä hänen valitus- ja muut muutoksenhakuoikeutensa ovat, ja minkä määräajan kuluessa niitä on käytettävä.

5. Naiset, jotka ovat menettäneet vapautensa selkkaukseen liittyvistä syistä, on majoitettava erikseen miehistä. Heidän välittömänä valvojanaan on oltava nainen. Kuitenkin tapauksissa, joissa perheet ovat pidätettyinä, vangittuina tai internoituina, heidät on milloin mahdollista majoitettava perheysikkönä.

6. Aseelliseen selkkaukseen liittyvistä syistä pidätettyjen, vangittujen tai internoitujen henkilöiden on saatava nauttia lopulliseen vapauttamiseensa, kotiuttamiseensa tai uudelleen sijoittamiseensa saakka tämän artiklan mukaista suojelua, vaikka aseellinen selkkaus olisi jo päättynyt.

7. Sotarikoksista tai rikoksista ihmiskuntaa vastaan syytettyjen henkilöiden syytteeseenpanoa tai oikeudenkäyntiä koskevien epäilysten välttämiseksi noudatetaan seuraavia periaatteita:

a) tällaisista rikoksista syytettyjen henkilöiden syytteeseenpanon ja oikeudenkäynnin tulee tapahtua kansainvälisen oikeuden soveltuvien sääntöjen mukaisesti; ja

b) henkilöt, jotka eivät yleissopimuksen tai tämän pöytäkirjan perusteella nauti suosiollisempaa kohtelua, saavat tämän artiklan mukaisen kohtelun riippumatta siitä, ovatko rikokset, joista heitä syytetään, törkeitä rikoksia yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa vastaan.

8. Minkään tämän artiklan määräyksen ei saa tulkita rajoittavan tai loukkaavan mitään muuta suosiollisempaa määräystä, joka sovellettavan kansainvälisen oikeuden säännön mukaan antaa 1 kappaleessa tarkoitettulle henkilölle laajemman suojelun.

II LUKU

Toimenpiteet naisten ja lasten hyväksi

76 artikla

Naisten suojeleminen

1. Naisia on erityisesti kunnioitettava ja heitä on suojeltava varsinkin väkisinmakaamiselta, prostituutioon pakottamiselta ja muilta siveellisyyteen kohdistuvalta väkivallalta.

2. Aseelliseen selkkaukseen liittyvistä syistä pidätettyjen, vangittujen tai internoitujen raskaana olevien naisten ja pienten lasten äitien tapaukset on käsiteltävä ehdottomalla etuoikeudella.

3. Mikäli suinkin mahdollista, selkkauksen osapuolten on vältettävä kuolemantuomion langettamista raskaana oleville naisille ja pienten lasten äideille aseelliseen selkkaukseen liittyvän rikoksen

johdosta. Kuolemantuomiota ei saa panna täytäntöön tällaisten naisten kohdalla.

77 artikla

Lasten suojeleminen

1. Lapsia on erityisesti kunnioitettava ja suojeltava kaikkea siveellisyyteen kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Selkkauksen osapuolten on annettava heille sitä hoitoa ja apua, jota he tarvitsevat ikänsä tai muiden syiden perusteella.
2. Selkkauksen osapuolten on tehtävä voitavansa, jotta alle viisitoistavuotiaat lapset eivät joutuisi välittömästi osallistumaan vihollisuuksiin, ja erityisesti vältettävä ottamasta heitä asevoimiinsa. Määrätessään asevoimiinsa viisitoista mutta ei kahdeksaatoista vuotta täyttäneitä, selkkauksen osapuolten tulee pyrkiä antamaan etusija heistä vanhimmille.
3. Jos alle viisitoistavuotiaat lapset poikkeustapauksessa ja 2 kappaleen määräyksistä huolimatta osallistuvat varsinaisiin vihollisuuksiin ja joutuvat vastapuolen valtaan, he nauttivat edelleen tässä artiklassa tarkoitettua erityissuojelua riippumatta siitä, katsotaanko heidät sotavangeiksi.
4. Jos lapsia pidätetään, vangitaan tai internoidaan aseelliseen selkkaukseen liittyvästä syystä, heidät on majoitettava erikseen aikuisista paitsi tilanteissa, joissa perheet 75 artiklan 5 kappaleen mukaisesti majoitetaan perheyksikköinä.
5. Aseelliseen selkkaukseen liittyvästä rikoksesta määrättyä kuolemantuomiota ei saa panna täytäntöön, jos rikoksentekijä tekohetkellä ei ollut täyttänyt kahdeksaatoista vuotta.

78 artikla

Lasten evakuointi

1. Mikään selkkauksen osapuoli ei omia kansalaisiaan lukuun ottamatta saa järjestää lasten evakuointia vieraaseen maahan muutoin kuin tilapäisesti pakottavista syistä lasten terveydentilan tai sairaanhoidon tai, lukuun ottamatta miehitettyjä alueita, heidän turvallisuutensa sitä vaatiessa. Milloin vanhemmat tai holhooja voidaan tavoittaa, on heiltä saatava kirjallinen suostumus tällaiseen evakuointiin. Kun vanhempia tai holhoojaa ei tavoiteta, on kirjallinen suostumus evakuointiin saatava henkilöiltä, jotka lain tai käytännön mukaan ovat ensisijaisesti vastuussa lasten huollosta. Evakuointi tapahtuu suojelijavaltion valvonnan alaisena ja kaikkien osapuolten, nimittäin evakuoinnin toimittavan osapuolen, vastaanottavan osapuolen ja sen osapuolen, jonka kansalaisia lapset ovat, suostumuksella. Jokaisessa tapauksessa kaikkien selkkauksen osapuolten on ryhdyttävä kaikkiin käytettävissä oleviin varotoimenpiteisiin, jottei evakuointi joutuisi vaaralle alttiiksi.
2. Milloin lapsia 1 kappaleen mukaisesti evakuoidaan, on heidän kasvatustaan mukaan lukien vanhempien toivoma uskonnollinen ja siveellinen kasvatusta jatkettava mahdollisimman vähin keskeytyksin.
3. Helpottaakseen tämän artiklan mukaisesti evakuoitujen lasten palauttamista perheeseensä ja kotimaahansa evakuoinnin toimittavan sopimuspuolen viranomaisten ja tarvittaessa vastaanottajamaan viranomaisten on täytettävä jokaisesta lapsesta valokuvalla varustettu kortti, joka on lähetettävä Punaisen Ristin kansainvälisen komitean henkilötiedustelukeskukseen. Jokaiseen korttiin on, milloin mahdollista ja milloin siitä ei lapselle ole vaaraa tai vahinkoa, merkittävät seuraavat tiedot:
 - a) lapsen sukunimi (tai sukunimet);

- b) lapsen etunimi (tai etunimet);
- c) lapsen sukupuoli;
- d) syntymäaika ja -paikka (tai jollei se ole tiedossa, lapsen arvioitu ikä);
- e) isän koko nimi;
- f) äidin koko nimi ja tyttönimi;
- g) lapsen lähin sukulainen;
- h) lapsen kansalaisuus;
- i) lapsen äidinkieli ja muut kielet, joita hän puhuu;
- j) lapsen perheen osoite;
- k) lapsen mahdollinen henkilötunnus tai -numero;
- l) lapsen terveydentila;
- m) lapsen veriryhmä;
- n) mahdolliset erityistuntomerkit;
- o) lapsen löytöaika ja -paikka;
- p) lapsen maastapoistumisaika ja -paikka
- q) lapsen mahdollinen uskonto;
- r) lapsen osoite vastaanottajamaassa,
- s) jos lapsi kuolee ennen kotiuttamista, kuolinaika, -paikka ja -olosuhteet sekä paikka, minne hänet on haudattu.

III LUKU

Lehtimiehet

79 artikla

Toimenpiteet lehtimiesten suojelemiseksi

1. Vaarallisissa ammattitehtävissä aseellisen selkkauksen piiriin kuuluvalla alueella toimivat lehtimiehet katsotaan 50 artiklan 1 kappaleen mukaisiksi siviilihenkilöiksi.

2. Tässä ominaisuudessa he nauttivat yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan mukaista suojelua edellyttäen, että he eivät osallistu mihinkään siviiliasemaansa haitallisesti vaikuttavaan toimintaan, ja sen estämättä, mitä kolmannen yleissopimuksen 4 artiklan A kappaleen 4 kohdassa määrätään asevoimiin akreditoituista sotakirjeenvaihtajista.

3. He voivat saada tämän pöytäkirjan II liitteessä olevan mallin mukaisen henkilökortin. Tämän kortin antaa valtio, jonka kansalainen lehtimies on tai jonka alueella hän asuu tai jossa hänet

palkannut uutisväline sijaitsee, ja sen on todistettava hänen lehtimiesasemansa.

V OSA

YLEISSOPIMUSTEN JA TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN TÄYTÄNTÖÖNPANO

I osasto

YLEISMÄÄRÄYKSET

80 artikla

Täytäntöönpanotoimenpiteet

1. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan mukaisten velvoitteidensa täytäntöönpanemiseksi.
2. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on annettava määräykset ja ohjeet yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan noudattamisen varmistamiseksi ja valvottava niiden täytäntöönpanoa.

81 artikla

Punaisen Ristin ja muiden humanitaaristen järjestöjen toiminta

1. Selkkauksen osapuolten on myönnettävä Punaisen Ristin kansainväliselle komitealle kaikki vallassaan olevat helpotukset, jotta se voisi suorittaa yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan sille uskomat humanitaariset tehtävät selkkausten uhrien suojelemisen ja auttamisen takaamiseksi. Selkkauksen osapuolten suostumuksella Punaisen Ristin kansainvälinen komitea voi suorittaa myös muuta humanitaarista toimintaa näiden uhrien hyväksi.
2. Selkkauksen osapuolten on myönnettävä kansallisille Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun ja Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistyksille tarpeelliset toimintaedellytykset, jotta ne voisivat suorittaa humanitaarista työtään selkkauksen uhrien hyväksi yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräysten sekä Punaisen Ristin peruseriaatteiden mukaisesti, sellaisina kuin nämä Punaisen Ristin kansainvälisissä konferensseissa on hyväksytty.
3. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on helpotettava kaikin mahdollisin tavoin sitä avustustoimintaa, jota Punaisen Ristin (Punaisen Puolikuun ja Punaisen Leijonan ja Auringon) yhdistykset sekä Punaisen Ristin yhdistysten liitto suorittavat selkkausten uhrien hyväksi yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräysten perusteella sekä Punainen Ristin peruseriaatteiden mukaisesti sellaisina kuin nämä Punaisen Ristin kansainvälisissä konferensseissa on hyväksytty.
4. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on pyrittävä mahdollisuuksiensa mukaan järjestämään 2 ja 3 kappaleessa tarkoitettuja helpotuksia myös muille yleissopimuksissa tai tässä pöytäkirjassa mainituille humanitaarisille järjestöille, jotka ovat selkkauksen osapuolten asianmukaisesti valtuuttamia ja jotka toimivat yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

82 artikla

Asevoimien oikeudelliset neuvonantajat

Korkeiden sopimuspuolten on varmistettava aina samoin kuin selkkauksen osapuolten selkkauksen aikana, että heillä tarvittaessa on käytettävänä oikeudellisia neuvonantajia, jotka voivat antaa neuvoja asianmukaisen tason sotilasjohdolle yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamisesta ja asevoimille annettavista, näitä asioita koskevista ohjeista.

83 artikla

Tunnetuksitekeminen

1. Korkeat sopimuspuolet sitoutuvat sekä rauhan että aseellisen selkkauksen aikana tekemään omissa maissaan yleissopimuksia ja tätä pöytäkirjaa mahdollisimman laajasti tunnetuksi sekä erityisesti sisällyttämään ne asevoimiensa koulutusohjelmaan, sekä edistämään niihin perehtymistä myös siviiliväestön keskuudessa, niin että asiakirjat tulevat tunnetuiksi sekä asevoimien että siviiliväestön keskuudessa.

2. Sotilas- ja siviiliviranomaisten, jotka aseellisen selkkauksen aikana ottavat vastuun yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamisesta, on oltava täysin perehtyneitä niiden sisältöön.

84 artikla

Soveltamista koskevat määräykset

Korkeiden sopimuspuolten on toimitettava mahdollisimman pian tallettajan tai tarvittaessa suojeluvalltion välityksellä toisilleen tämän pöytäkirjan viralliset käännökset sekä ilmoituksen sen soveltamisen varmistamiseksi annetuista laeista ja säännöksistä.

V OSA

YLEISSOPIMUSTEN JA TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN TÄYTÄNTÖÖNPANO

II osasto

YLEISSOPIMUSTEN JA TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN RIKKOMISEN ESTÄMINEN

85 artikla

Tämän pöytäkirjan rikkomisen estäminen

1. Rikkomusten ja törkeiden rikosten estämistä koskevia yleissopimusten määräyksiä sovelletaan tämän osaston määräyksillä täydennettynä myös rikkomuksiin ja törkeisiin rikoksiin tätä pöytäkirjaa vastaan.

2. Yleissopimuksissa törkeiksi rikoksiksi katsotut rikokset ovat myös törkeitä rikoksia tätä pöytäkirjaa vastaan, jos ne on tehty tämän pöytäkirjan 44, 45 ja 73 artiklan mukaisesti suojelua nauttavia, vastapuolen vallassa olevia henkilöitä vastaan, tämän pöytäkirjan mukaista suojelua nauttavia vastapuolen haavoittuneita, sairaita tai haaksirikkoutuneita vastaan tai vastapuolen hallinnassa olevaa, tämän pöytäkirjan mukaista suojelua nauttivaa lääkintä- tai hengellistä henkilöstöä, lääkintäyksikköä tai lääkintäkulkuneuvoja vastaan.

3. Tämän pöytäkirjan 11 artiklassa määriteltyjen törkeiden rikosten lisäksi seuraavat teot on katsottava törkeiksi rikoksiksi tätä pöytäkirjaa vastaan, milloin ne ovat tahallisia, tämän pöytäkirjan asianomaisten määräysten vastaisia ja ovat tuottaneet kuoleman tai vakavan vamman ruumiille tai terveydelle:

- a) siviiliväestöön tai yksityiseen siviilihenkilöön kohdistettu aseellinen toiminta;
- b) umpimähkäinen siviiliväestöön ja -kohteisiin vaikuttava aseellinen toiminta tietäen sen aiheuttavan kohtuuttomia ihmishengen menetyksiä ja haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa tai vahinkoa siviilikohteille, niin kuin 57 artiklan 2 kappaleen a kohdan alakohdassa iii määritellään;
- c) aseellinen toiminta vaarana olevia voimia sisältävää laitosta tai rakennelmaa vastaan tietäen hyökkäyksen aiheuttavan kohtuuttomia ihmishengen menetyksiä ja haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa tai vahinkoa siviilikohteille, niin kuin 57 artiklan 2 kappaleen a kohdan alakohdassa iii määritellään;
- d) aseellinen toiminta puolustamatonta paikkakuntaa vastaan tai demilitarisoidulle alueelle;
- e) aseellinen toiminta henkilöä vastaan, tietoisena siitä, että hän on taistelukyvytön (hors de combat);
- f) Punaisen Ristin, Punaisen Puolikuun tai Punaisen Leijonan ja Auringon tunnusmerkin tai muun yleissopimuksissa tai tässä pöytäkirjassa tunnustetun suojelevan merkin petollinen 37 artiklan vastainen käyttö.

4. Edellisissä kappaleissa sekä yleissopimuksissa määriteltyjen törkeiden rikosten lisäksi seuraavat teot katsotaan törkeiksi rikoksiksi tätä pöytäkirjaa vastaan, milloin ne ovat tahallisia ja yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan vastaisia:

- a) miehittäjävaltion toimittama oman siviiliväestönsä osan siirtäminen miehittämälleen alueelle tai miehitetyn alueen väestön tai väestönsä osan siirtäminen miehitetyn alueen rajojen sisäpuolelle tai alueen ulkopuolelle neljännen yleissopimuksen 49 artiklan määräysten vastaisesti;
- b) oikeudeton viivyttely sotavankien tai siviilihenkilöiden kotiuttamisessa;
- c) rotuerotteluun perustuvan epäinhimillisen tai alentavan käytännön harjoittaminen, mukaan lukien rotusyrjintään perustuva henkilökohtaisen arvokkuuden loukkaus,
- d) aseellinen toiminta selvästi tunnistettuja historiallisia muistomerkkejä, taideteoksia tai uskonnonharjoituspaikkoja vastaan, jotka muodostavat kansojen sivistyksellisen tai henkisen perinnön ja joille erityisjärjestelyin esimerkiksi toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen puitteissa on myönnetty erityinen suojelu, toiminnan aiheuttaessa niille huomattavia vaurioita, vaikka ei ole mitään todistetta siitä, että vastapuoli olisi rikkonut 53 artiklan b kohdan määräyksiä vastaan, eivätkä kyseiset historialliset muistomerkit, taideteokset ja uskonnonharjoituspaikat ole sotilaskohteiden välittömässä läheisyydessä;
- e) oikeuden kieltäminen puolueettomaan ja säännönmukaiseen oikeudenkäyntiin yleissopimusten perusteella suojeltavalta tai tämän artiklan 2 kappaleessa tarkoitettulta henkilöltä.

5. Vaikuttamatta yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan soveltamiseen, näissä asiakirjoissa tarkoitetut törkeät rikokset katsotaan sotarikoksiksi.

86 artikla

Laiminlyönnit

1. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten tulee ehkäistä törkeät rikokset ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin estääkseen muut rikkomukset yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa

vastaan, jotka johtuvat toimintavelvollisuuden laiminlyönnistä.

2. Se seikka, että alainen on rikkonut yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa vastaan, ei vapauta hänen esimiehiään tapauksesta riippuen joko rikosoikeudellisesta tai kurinpidollisesta vastuusta tai rangaistuksesta, jos he tiesivät tai heidän olisi saamiensa tietojen perusteella pitänyt vallitsevissa olosuhteissa voida päätellä, että alainen teki tai aikoi tehdä sellaisen rikkomuksen, eivätkä ryhtyneet kaikkiin vallassaan oleviin toimenpiteisiin rikkomuksen ehkäisemiseksi tai estämiseksi.

87 artikla

Päällystön velvollisuudet

1. Korkeiden sopimuspuolten on velvoitettava sotilaspäällystönsä ehkäisemään ja tarvittaessa lopettamaan yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan vastaiset rikkomukset alaistensa asevoimien jäsenten ja muiden johdossaan olevien henkilöiden keskuudessa ja ilmoittamaan rikkomuksista asianomaisille viranomaisille.

2. Rikkomusten ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on velvoitettava kunkin päällystön kuuluvan henkilön vastuutasonsa mukaisesti varmistamaan, että hänen alaisensa asevoimien jäsenet ovat tietoisia yleissopimuksista ja tästä pöytäkirjasta johtuvista velvollisuuksistaan.

3. Korkeiden sopimuspuolten ja selkkauksen osapuolten on velvoitettava päällystön kuuluvat henkilöt, jotka toteavat alaistensa tai muiden johdossaan olevien henkilöiden aikovan tehdä tai tehneen rikkomuksen yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa vastaan, ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin rikkomusten estämiseksi ja tarvittaessa aloittamaan kurinpidolliset tai rikosoikeudelliset toimenpiteet rikkojia vastaan.

88 artikla

Keskinäinen avunanto rikosasioissa

1. Korkeiden sopimuspuolten on myönnettävä apua toisilleen kaikin mahdollisin tavoin yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa vastaan tehtyjen törkeiden rikosten johdosta suoritettavan rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä.

2. Yleissopimuksissa ja tämän pöytäkirjan 85 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetut oikeudet ja velvoitteet huomioon ottaen ja olosuhteiden salliessa korkeiden sopimuspuolten on toimittava yhteistyössä rikoksenteikijän luovuttamista koskevissa asioissa. Niiden on harkittava asianmukaisesti sen valtion luovutuspyyntöä, jonka alueella esitetty rikos on tapahtunut.

3. Kaikissa tapauksissa on sovellettava sen korkean sopimuspuolen lakia, jolle luovutuspyyntö on esitetty. Edellisten kappaleiden määräykset eivät kuitenkaan vaikuta mihinkään muihin kahdenkeskisiin tai monenkeskisiin olemassaoleviin tai myöhemmin tehtäviin, keskinäistä avunantoa kaikissa tai joissakin rikosasioissa koskeviin sopimuksiin.

89 artikla

Yhteistyö

Tilanteissa, jolloin yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan määräyksiä on vakavasti rikottu, korkeat sopimuspuolet sitoutuvat toimimaan joko yhteisesti tai jokainen erikseen yhteistyössä Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa ja Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisesti.

Kansainvälinen tutkimuskomissio

1. a) Perustetaan Kansainvälinen tutkimuskomissio (jäljempänä "komissio"), johon kuuluu viisitoista moraaliltaan korkeatasoista ja tunnetusti puolueetonta jäsentä.

b) Kun vähintään kaksikymmentä korkeata sopimuspuolta ovat hyväksyneet komission 2 kappaleen mukaisen toimivallan, tallettaja kutsuu koolle ensimmäisen kerran ja sen jälkeen joka viides vuosi näiden korkeiden sopimuspuolten edustajat valitsemaan komission jäsenet. Kokouksessa edustajat valitsevat komission jäsenet salaisella äänestyksellä ehdokasluettelosta, johon jokainen kyseisistä korkeista sopimuspuolista voi nimetä yhden ehdokkaan.

c) Komission jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessa ja suorittavat tehtäviään seuraavassa kokouksessa pidettäviin vaaleihin saakka.

d) Vaaleissa korkeat sopimuspuolet varmistavat, että komissioon valittavat henkilöt yksilöinä täyttävät vaaditut ominaisuudet ja että komissio kokonaisuutena edustaa tasapuolista maantieteellistä jakautumista.

e) Jos komissiossa vapautuu tilapäisesti paikka, komissio hoitaa sen täyttämisen itse ottaen asianmukaisesti huomioon edellisten kohtien määräykset.

f) Tallettaja järjestää komissiolle sen tehtävien edellyttämät hallinnolliset palvelut. 1407 N:o 82

2. a) Korkeat sopimuspuolet voivat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai siihen liittyessään tai milloin tahansa sen jälkeen selittää tunnustavansa ipso facto ja ilman erityistä sopimusta päteviksi jokaiseen toiseen saman veloituksen hyväksyvään korkeaan sopimuspuoleen nähden komission toimivallan tutkia kyseisen toisen sopimuspuolen esittämiä väitteitä tämän artiklan mukaisesti.

b) Edellä mainitut selitykset talletetaan tallettajan huostaan, joka toimittaa niistä jäljennökset korkeille sopimuspuolille.

c) Komission toimivaltaan kuuluu

i) tutkia tosiasioita, joiden väitetään olevan yleissopimuksissa ja tässä pöytäkirjassa määriteltyjä törkeitä rikoksia tai muita vakavia loukkauksia yleissopimuksia tai tätä pöytäkirjaa vastaan;

ii) hyvien palvelujensa kautta helpottaa kunnioittavan asenteen palauttamista yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräyksiä kohtaan.

d) Muissa tapauksissa komissio panee alulle tutkimuksen selkkauksen osapuolen pyynnöstä vain toisen osapuolen tai osapuolten suostumuksella.

e) Tämän kappaleen edelliset määräykset huomioon ottaen ensimmäisen yleissopimuksen 52 artiklan, toisen yleissopimuksen 53 artiklan, kolmannen yleissopimuksen 132 artiklan ja neljännen yleissopimuksen 149 artiklan määräyksiä sovelletaan edelleen väitettyihin loukkauksiin yleissopimuksia vastaan ja ulotetaan koskemaan myös väitettyjä loukkauksia tätä pöytäkirjaa vastaan.

3. a) Jolleivät asiaan osallistuvat sopimuspuolet keskenään toisin sovi, kaikki tutkimukset suorittaa erityisjaosto, johon kuuluu seitsemän seuraavasti nimitettyä jäsentä:

i) viisi komission jäsentä, jotka komission puheenjohtaja nimittää tasapuolisen maantieteellisen jakautumisen pohjalta neuvoteltuaan selkkauksen osapuolten kanssa ja jotka eivät ole minkään selkkauksen osapuolen kansalaisia;

ii) kaksi ad hoc-jäsentä, jotka eivät ole minkään selkkauksen osapuolen kansalaisia ja joista kumpikin puoli nimittää yhden.

b) Saatuaan tutkimuspyynnön, komission puheenjohtaja asettaa kohtuullisen määräajan jaoston muodostamiseksi. Mikäli ad hoc-jäseniä ei määrääjän kuluessa ole nimitetty, puheenjohtaja nimittää välittömästi niin monta puuttuvaa jäsentä komission jäsenten keskuudesta kuin jaoston jäsenmäärän täydentämiseksi tarvitaan.

4. a) Edellä 3 kappaleen mukaisesti tutkimusta varten asetettu jaosto pyytää selkkauksen osapuolia avustamaan sitä ja esittämän todisteita. Jaosto voi myös hankkia muita tarpeelliseksi katsomiaan todisteita ja voi tehdä tutkimuksen tilanteesta paikalla.

b) Todistusaineisto kokonaisuudessaan on ilmaistava osapuolille, joilla on oikeus esittää selityksensä siitä komissiolle.

c) Jokaisella osapuolella on oikeus kiistää todisteet.

5. a) Komissio esittää osapuolille raportin jaoston tutkimustuloksista ja tarpeelliseksi katsomansa suositukset.

b) Mikäli jaosto ei pysty kokoamaan riittäviä todisteita tosiasioihin perustuvien ja puolueettomien päätelmien tekemiseksi, komissio ilmoittaa syyn siihen.

c) Komissio ei julkista päätelmiään, elleivät kaikki selkkauksen osapuolet sitä. pyydä.

6. Komissio laatii omat sääntönsä, mukaan lukien komission ja erityisjaoston puheenjohtajuutta koskevat säännöt. Näiden sääntöjen on varmistettava, että komission puheenjohtajan tehtäviä aina hoidetaan ja että tutkimusten aikana puheenjohtajana on henkilö, joka ei ole selkkauksen osapuolen kansalainen.

7. Komission hallinnolliset kulut katetaan 2 kappaleessa tarkoitetun selityksen antaneiden korkeiden sopimuspuolten suorittamalla maksuilla ja vapaaehtoisilla suorituksilla. Tutkimusta pyytävän selkkauksen osapuolen tai osapuolten on suoritettava etukäteen varat erityisjaoston kulujen peittämiseksi, ja ne on korvattava viiteenkymmeneen prosenttiin saakka jaoston kokonaiskuluista sen osapuolen tai osapuolten toimesta, joita vastaan väitteet on esitetty. Kun jaostolle esitetään vastasyttöksiä, molempien osapuolten on suoritettava viisikymmentä prosenttia tarvittavista varoista.

91 artikla

Vastuu

Selkkauksen osapuoli, joka rikkoo yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan määräyksiä, on velvollinen tapauksen niin vaatiessa suorittamaan korvauksen. Se on vastuussa asevoimiinsa kuuluvien henkilöiden kaikista teoista.

VI OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

92 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä pöytäkirja avataan allekirjoittamista varten yleissopimusten osapuolille kuuden kuukauden kuluttua päätösasiakirjan allekirjoittamisesta, ja se on avoinna kahdentoista kuukauden ajan.

93 artikla

Ratifiointi

Tämä pöytäkirja on ratifioitava mahdollisimman pian. Ratifioimiskirjat talletetaan yleissopimusten tallettajan, Sveitsin liittoneuvoston huostaan.

94 artikla

Liittyminen

Tämä pöytäkirja on avoinna liittymistä varten yleissopimusten jokaiselle osapuolelle, joka ei ole sitä allekirjoittanut. Liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

95 artikla

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun kaksi ratifioimista liittymiskirjaa on talletettu.
2. Jokaisen yleissopimuksen osapuolen osalta, joka sitä myöhemmin ratifioi tämän pöytäkirjan tai liittyy siihen, se tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä kun asianomainen sopimuspuoli on tallettanut ratifioimis- tai liittymiskirjansa.

96 artikla

Sopimusten väliset suhteet tämän pöytäkirjan tultua voimaan

1. Milloin yleissopimusten osapuolet ovat myös tämän pöytäkirjan sopimuspuolia, yleissopimuksia sovelletaan tällä pöytäkirjalla täydennetyssä muodossa.
2. Milloin tämä pöytäkirja ei sido jotakin selkkauksen osapuolista, se on jatkuvasti sitova pöytäkirjan sopimuspuolien osalta niiden keskinäisissä suhteissa. Pöytäkirja on niiden osalta sitova lisäksi osapuoleen nähden, jota se ei sido, jos jälkimmäinen hyväksyy sen määräykset ja niitä soveltaa.
3. Korkeata sopimuspuolta vastaan 1 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettussa aseellisessa selkkauksessa asettunutta kansaa edustava viranomainen voi tallettajalle osoitetulla yksipuolisella selityksellä sitoutua soveltamaan yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan määräyksiä. Tallettajan vastaanotettua selityksen, sillä on seuraava vaikutus selkkaukseen:
 - a) yleissopimukset ja tämä pöytäkirja tulevat välittömästi voimaan sanotun viranomaisen osalta selkkauksen osapuolena;
 - b) sanottu viranomainen omaksuu samat oikeudet ja velvollisuudet kuin yleissopimusten ja tämän pöytäkirjan korkeat sopimuspuolet; ja

c) yleissopimukset ja tämä pöytäkirja sitovat yhtäläillä kaikkia selkkauksen osapuolia.

97 artikla

Muutokset

1. Jokainen korkea sopimuspuoli voi ehdottaa muutoksia tähän pöytäkirjaan. Muutosehdotuksen teksti on toimitettava tallettajalle, joka neuvoteltuaan kaikkien korkeiden sopimuspuolten ja Punaisen Ristin kansainvälisen komitean kanssa päättää, tulisiko konferenssi kutsua koolle käsittelemään ehdotettua muutosta.
2. Tallettajan on kutsuttava konferenssiin kaikki korkeat sopimuspuolet ja yleissopimusten sopimuspuolet riippumatta siitä, ovatko ne allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

98 artikla

I liitteen tarkistaminen

1. Viimeistään neljän vuoden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulosta ja sen jälkeen vähintään neljän vuoden väliajoin Punaisen Ristin kansainvälisen komitean tulee neuvotella korkeiden sopimuspuolten kanssa tämän pöytäkirjan liitteestä, ja se voi tarpeelliseksi katsoessaan ehdottaa pidettäväksi teknillisten asiantuntijain kokouksen tarkoituksena I liitteen tarkistaminen ja siihen toivottavien muutosten ehdottaminen. Jollei kuuden kuukauden kuluessa kokousehdotuksen tiedottamisesta korkeille sopimuspuolille yksi kolmasosa niistä ilmoita vastustavansa kokousta, Punaisen Ristin kansainvälinen komitea kutsuu koolle kokouksen, johon kutsutaan myös tarkkailijoita sopivista kansainvälisistä järjestöistä. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea kutsuu myös koolle tällaisen kokouksen aina, kun yksi kolmasosa korkeista sopimuspuolista sitä pyytää.
2. Tallettajan on kutsuttava koolle korkeiden sopimuspuolien ja yleissopimusten osapuolten kokous harkitsemaan teknillisten asiantuntijoiden kokouksen ehdottamia muutoksia, mikäli kokouksen jälkeen Punaisen Ristin kansainvälinen komitea tai kolmasosa korkeista sopimuspuolista sitä pyytää.
3. Muutokset voidaan tällaisessa kokouksessa hyväksyä kahden kolmasosan enemmistöllä läsnäolevista ja äänestävistä korkeista sopimuspuolista.
4. Tallettajan tulee ilmoittaa jokaisesta täten hyväksytystä I liitteen muutoksesta korkeille sopimuspuolille ja yleissopimusten osapuolille. Muutos katsotaan hyväksytyksi vuoden kuluttua ilmoituksesta, jollei kyseisen vuoden kuluessa vähintään kolmasosa korkeista sopimuspuolista ole jättänyt tallettajalle ilmoitusta hyväksymättä jättämisestä.
5. Tämän artiklan 4 kappaleen mukaisesti hyväksytyksi katsottu muutos tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua hyväksymisen jälkeen kaikkien korkeiden sopimuspuolten osalta lukuun ottamatta niitä, jotka ovat jättäneet saman kappaleen mukaisesti ilmoituksen hyväksymättä jättämisestä. Jokainen sellaisen ilmoituksen tehnyt sopimuspuoli voi peruuttaa milloin tahansa ilmoituksensa, ja muutos tulee silloin tämän sopimuspuolen osalta voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä.
6. Tallettajan tulee ilmoittaa kaikille korkeille sopimuspuolille ja yleissopimusten osapuolille muutosten voimaantulosta ja siitä, mitä sopimuspuolia ne sitovat, niiden voimaantulopäivästä kunkin sopimuspuolen osalta sekä 4 kappaleen mukaisesti tehdyistä ilmoituksista hyväksymättä jättämisestä ja näiden peruutuksista.

99 artikla

Irtisanomine

1. Jos korkea sopimuspuoli irtisanoo tämän pöytäkirjan, irtisanominen ei tule voimaan ennen kuin vuoden kuluttua irtisanomiskirjan vastaanottamisesta. Jos kuitenkin kyseisen vuoden päättyessä irtisanoutuva sopimuspuoli on osapuolena 1 artiklassa tarkoitettussa tilanteessa, irtisanominen ei tule voimaan ennen aseellisen selkkauksen tai miehittämisen päättymistä eikä missään tapauksessa ennen kuin yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan mukaan suojeltavien henkilöiden lopulliseen vapauttamiseen, kotiuttamiseen tai uudelleen sijoittamiseen liittyvät toimenpiteet on saatettu loppuun.
2. Irtisanomisesta on ilmoitettava kirjallisesti tallettajalle, jonka tulee toimittaa siitä tieto kaikille korkeille sopimuspuolille.
3. Irtisanominen tulee voimaan vain irtisanoutuvan sopimuspuolen osalta.
4. Edellä olevan 1 kappaleen mukaisesti tehty irtisanominen ei vaikuta aseellisen selkkauksen johdosta irtisanoutuvalle sopimuspuolelle tämän pöytäkirjan mukaisesti jo tullessiin velvoitteisiin jokaisen teon osalta, joka on suoritettu ennen irtisanomisen voimaantuloa.

100 artikla

Tiedotukset

Tallettajan on tiedotettava korkeille sopimuspuolille ja yleissopimusten osapuolille riippumatta siitä, ovatko ne allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan:

- a) tämän pöytäkirjan allekirjoituksista sekä 93 ja 94 artiklan mukaisesti talletetuista ratifioimis- ja liittymiskirjoista;
- b) tämän pöytäkirjan 95 artiklan mukaisesta voimaantulopäivästä;
- c) pöytäkirjan 84, 90 ja 97 artiklan mukaisesti annetuista ilmoituksista ja selityksistä;
- d) pöytäkirjan 96 artiklan 3 kappaleen mukaisesti vastaanotetuista ilmoituksista, joista tieto on toimitettava mahdollisimman nopealla tavalla; sekä
- e) pöytäkirjan 99 artiklan mukaisista irtisanomisista.

101 artikla

Rekisteröinti

1. Tämän pöytäkirjan voimaan tultua tallettajan on toimitettava se Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristölle rekisteröintiä varten ja julkaistavaksi Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti.
2. Tallettajan on ilmoitettava myös Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristölle kaikista vastaanottamistaan tätä pöytäkirjaa koskevista ratifioinnista, liittymisistä ja irtisanomisista.

102 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän pöytäkirjan alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja

venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan tallettajan huostaan, jonka on toimitettava siitä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille yleissopimusten osapuolille.

I liite HENKILÖTIETOJA JA HENKILÖIDEN TUNNISTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

I luku

HENKILÖKORTIT

1 artikla

Pysyvälle siviiliväestöön kuuluvalla lääkintä- ja hengelliselle henkilöstölle tarkoitettu henkilökortti

1. Pöytäkirjan 18 artiklan 3 kappaleessa mainitussa pysyvän siviiliväestöön kuuluvan lääkintä- ja hengellisen henkilöstön henkilökortin tulee:

- a) olla varustettu tunnusmerkillä ja kooltaan sellainen, että sitä voi kantaa taskussa;
- b) olla kestävä ja käyttökelpoinen;
- c) olla kirjoitettu maan kansallisella tai virallisella kielellä (minkä lisäksi siinä saa olla teksti muilla kielillä);
- d) mainita haltijan nimi, syntymäaika (tai haltijan ikä kortin antohetkellä, jollei syntymäaika ole tiedossa) sekä haltijan henkilönnumero, jos sellainen on olemassa;
- e) ilmoittaa missä ominaisuudessa haltija nauttii yleissopimusten ja pöytäkirjan mukaista suojelua;
- f) olla varustettu haltijan valokuvalla sek; allekirjoituksella tai peukalonjäljellä tai molemmilla;
- g) olla varustettu toimivaltaisen viranomaisen leimalla ja allekirjoituksella;
- h) ilmoittaa kortin antopäivä ja viimeinen voimassaolopäivä.

2. Henkilökortin on oltava samanlainen kunkin sopimuspuolen koko alueella ja mikäli mahdollista samankaltainen kaikilla selkkauksen osapuolilla. Selkkauksen osapuolet voivat käyttää 1. kuvan yksikielistä esimerkkiä mallina. Selkkauksen puhjetessa osapuolet lähettävät toisilleen mallikappaleen, jos heidän käyttämänsä kortti poikkeaa 1. kuvan mailista. Henkilökortti tehdään mikäli mahdollista kahtena kappaleena, joista antava viranomainen pitää toisen ja täten valvoo antamiaan kortteja.

3. Pysyvältä siviiliväestöön kuuluvalla lääkintä- ja hengelliseltä henkilöstöltä ei missään olosuhteissa saa riistää tätä henkilökorttia. Kortin kadotessa he ovat oikeutettuja saamaan kaksoiskappaleen.

2 artikla

Väliaikaiselle siviiliväestöön kuuluvalla lääkintä- ja hengelliselle henkilöstölle tarkoitettu henkilökortti

1. Väliaikaisen siviiliväestöön kuuluvan lääkintä- ja hengellisen henkilöstön henkilökortin tulee milloin mahdollista olla samanlainen kuin näiden sääntöjen 1 artiklassa tarkoitettu henkilökortti. Selkkauksen osapuolet voivat käyttää esimerkkinä 1. kuvan mallia.

2. Milloin olosuhteiden johdosta väliaikaiselle siviiliväestöön kuuluvalla lääkintä- ja hengelliselle

henkilöstölle ei voida antaa näiden sääntöjen 1 artiklassa tarkoitettua henkilökorttia, sanotulle henkilöstölle voidaan antaa toimivaltaisen viranomaisen allekirjoittama todistus, jossa vakuutetaan haltijan toimivan väliaikaisesti näissä tehtävissä. Kortista tulee myös milloin mahdollista ilmetä tehtävän kestämisäika ja kortin haltijan oikeus käyttää tunnusmerkkiä. Todistuksessa tulee olla haltijan nimi ja syntymäaika (ellei syntymäaika ole tiedossa, haltijan ikä kortin antopäivänä), hänen tehtävänsä sekä mahdollinen henkilötunnus. Siinä on oltava hänen allekirjoituksensa tai peukalonjälkensä tai molemmat.

(1. kuva: henkilökortti)

II luku

TUNNUSMERKKI

3 artikla

Muoto ja laatu

1. Tunnusmerkin (punainen valkoisella pohjalla) on oltava niin suuri kuin olosuhteet sallivat. Ristin, puolikuun tai leijonan ja auringon muodon osalta korkeat sopimuspuolet voivat noudattaa 2. kuvan malleja.

2. Yöllä tai näkyvyyden ollessa heikko voi tunnusmerkki olla valaistu; sen voi myös valmistaa aineesta, joka mahdollistaa sen tunnistamisen teknisin havaintovälinein.

(2 kuva: punaiset tunnusmerkit valkoisella pohjalla)

4 artikla

Käyttö

1. Tunnusmerkki pannaan näkyville milloin mahdollista tasaiselle pinnalle tai lippuina, jotka näkyvät mahdollisimman monelta suunnalta mahdollisimman kauas.

2. Toimivaltaisen viranomaisen ohjeita noudattaen taistelualueella toimivan lääkintä- ja hengellisen henkilöstön on mahdollisuuksien mukaan käytettävä tunnusmerkillä varustettua päähinettä ja vaatteita.

III luku

TUNNUSMERKINANTO

5 artikla

Vapaaehtoinen käyttö

1. Jollei näiden sääntöjen 6 artiklasta muuta johdu, tässä luvussa määrätyt tunnusmerkinannot on tarkoitettu yksinomaan lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen käyttöön, eikä niitä saa muussa yhteydessä käyttää. Kaikkien tässä luvussa tarkoitettujen merkinantojen käyttö on vapaaehtoista.

2. Väliaikainen lääkintäilma-alue, jota joko ajan puutteen tai laatunsa johdosta ei voi merkitä tunnusmerkillä, voi käyttää tässä luvussa tarkoitettua tunnusmerkinantoa. Paras ja tehokkain tapa tunnistaa lääkintäilma-alue on kuitenkin tunnusmerkin tai 6 artiklassa tarkoitettun valomerkin tai molempien käyttö ja niiden täydentäminen näiden sääntöjen 7 ja 8 artiklassa tarkoitetuilla merkeillä.

6 artikla

Valomerkki

1. Valomerkki, joka muodostuu sinisestä vilkkuvalosta, vahvistetaan lääkintäilma-aluksen tunnistamismerkiksi. Mikään muu ilma-alue ei saa käyttää tätä merkkiä. Suositeltu sininen väri saadaan käyttämällä kolmivärikoordinaatteja:

vihreä raja $y = 0.065 + 0.805X$

valkoinen raja .. $y = 0.400 - X$

sinipunainen raja $x = 0.133 + 0.600Y$

Sinisen valon suositeltu välähdystiheys on 60--100 välähdystä minuutissa.

2. Lääkintäilma-aluksissa tulee olla valolaitteet, joiden avulla valomerkki näkyy mahdollisimman moneen suuntaan.

3. Jollei selkkauksen osapuolten välillä ole erityistä sopimusta, jolla sinisen vilkkuvalon käyttö varataan yksinomaan lääkintäajoneuvon ja -aluksen tunnistamiseen, ei sen käyttö muissa ajoneuvoissa tai aluksissa ole kielletty.

7 artikla

Radiosignaali

1. Radiosignaalin on oltava radiopuhelin- tai radiosähkesanoma, jota edeltää erityinen prioriteettisignaali, jonka määrää ja hyväksyy Kansainvälisen pikatiedotusliiton (ITU) Yleismaailmallinen hallinnollinen radiokonferenssi. Se on annettava kolme kertaa ennen kyseisen lääkintäkulkuneuvon kutsumerkkiä. Sanoma on lähetettävä englanninkielellä sopivin väliajoin ja 3 kappaleessa annettuja jaksolukuja käyttäen. Prioriteettisignaalit on varattava yksinomaan lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen käyttöön.

2. Radiosanomasta, jota edeltää 1 kappaleessa mainittu prioriteettisignaali, on ilmettävä seuraavat tiedot:

a) lääkintäkulkuneuvon kutsumerkki;

b) lääkintäkulkuneuvon sijainti;

c) lääkintäkulkuneuvojen lukumäärä ja laji;

d) aiottu reitti;

e) arvioitu matkantekoaika tai lähtö- ja saapumisaika;

f) muita mahdollisia tietoja kuten lennon korkeus, radiojaksoluvut, kielet ja toisiotutkalajit ja koodit.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleessa mainittujen radioyhteyksien sekä pöytäkirjan 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 ja 31 artiklassa mainittujen yhteyksien helpottamiseksi korkeat sopimuspuolet, selkkauksen osapuolet tai yksi selkkauksen osapuolista voivat yhteisymmärryksessä muiden kanssa tai yksin määrätä noudatettavan jaksoluvun Kansainvälisen pikatiedotusyleissopimuksen liitteenä olevan jaksolukutaulukon mukaisesti ja julkistaa määrätyt kansalliset jaksoluvut noudatettaviksi

kyseisiä sanomia lähetettäessä. Nämä jaksoluvut on ilmoitettava Kansainväliselle pikatiedotusliitolle Yleismaailmallisen hallinnollisen radiokonferenssin määräämää menettelytapaa noudattaen.

8 artikla

Elektroninen tunnistaminen

1. Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 tehdyn kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 10 liitteen mukaista toisiotutkajärjestelmää (SSR) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen voidaan käyttää lääkintäilma-aluksen tunnistamiseen ja sen reitin seuraamiseen. Yksinomaan lääkintäilma-alusten käyttöön varatun SSR-lajin ja -koodin määräävät yhteisymmärryksessä muiden kanssa tai yksin korkeat sopimuspuolet, selkkauksen osapuolet tai jokin osapuolista Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön suosittelemaa menettelytapaa noudattaen.

2. Selkkauksen osapuolet voivat keskinäisellä sopimuksella määrätä vastaavan elektronisen järjestelmän lääkintäajoneuvojen ja -alusten tunnistamiseksi.

IV luku

YHTEYDET

9 artikla

Radioyhteydet

Näiden sääntöjen 7 artiklassa tarkoitettu prioriteettisignaali voi edeltää lääkintäyksikköjen ja -kulkuneuvojen antamaa pöytäkirjan 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 ja 31 artiklassa määrättyjen menettelytapojen mukaista radioyhteyttä.

10 artikla

Kansainvälisten koodien käyttö

Lääkintäyksiköt ja lääkintäkulkuneuvot voivat myös käyttää Kansainvälisen pikatiedotusliiton (ITU), Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) ja Valtioidenvälisen neuvonantavan merenkulkujärjestön (IMCO) määräämiä koodeja ja merkkejä. Näitä koodeja ja merkkejä on käytettävä asianomaisten järjestöjen laatimien ohjeiden ja käytännön mukaisesti.

11 artikla

Muut yhteydet

Milloin kaksisuuntainen radioyhteys ei ole mahdollinen voidaan käyttää Valtioiden välisen neuvonantavan merenkulkujärjestön hyväksymää kansainvälisen viestityskirjan mukaista koodia tai Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 tehdyn kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen asianmukaisessa liitteessä määrättyä merkkikoodia myöhempine muutoksineen.

12 artikla

Lentosuunnitelmat

Pöytäkirjan 29 artiklassa tarkoitetut lentosuunnitelmiä koskevat ilmoitukset on mahdollisimman tarkoin laadittava Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) määräämien menettelytapojen mukaisesti.

13 artikla

Lääkintäilma-aluksen lentoon puuttumisessa noudatettavat merkit ja menettelytavat

Mikäli lääkitäilma-aluksen lentoon puuttuvaa ilma-alusta käytetään lääkitäilma-aluksen tunnistamiseksi lennon aikana tai sen pakottamiseksi laskeutumaan pöytäkirjan 30 ja 31 artiklan mukaisesti, tulee lääkitäilma-aluksen lentoon puuttuvan ilma-aluksen ja lääkitäilma-aluksen noudattaa Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 tehdyn siviili-ilmailun yleissopimuksen 2 liitteen mukaisia säännöllisiä näkö- ja radiomenetelmiä niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

V luku

VÄESTÖNSUOJELU

Ks. [Väestönsuojelu ja Geneven sopimukset](#)

VI luku

VAARANA OLEVIA VOIMIA SISÄLTÄVÄT LAITOKSET JA RAKENNELMAT

16 artikla

Kansainvälinen erityismerkki

1. Pöytäkirjan 56 artiklan 7 kappaleessa tarkoitettu vaarana olevia voimia sisältävien laitosten ja rakennelmien kansainvälinen erityismerkki on kolme samankokoista kirkkaan oranssinväristä ympyrää samalla keskiviivalla, ympyröiden välimatkan ollessa sama kuin säde niin kuin jäljempänä 5. kuvasta näkyy.
2. Merkin on oltava niin suuri kuin olosuhteet sallivat. Kun se asetetaan näkyville laajalla alueella, voidaan se toistaa niin monta kertaa kuin olosuhteiden mukaan voidaan katsoa asianmukaiseksi. Milloin mahdollista se on asetettava näkyville tasaiselle pinnalle tai lippuina, niin että se näkyy mahdollisimman monelle suunnalle ja mahdollisimman kauas.
3. Lipussa merkin ulkoreunan ja lipun ulkoreunan välisen etäisyyden on oltava sama kuin ympyrän säde. Lipun on oltava suorakaiteen muotoinen ja pohjaväri on oltava valkoinen.
4. Yöllä tai näkyvyyden ollessa heikko merkki voi olla valaistu. Sen voi myös valmistaa aineesta, joka mahdollistaa sen tunnistamisen teknisillä havaintovälineillä.

(5. kuva: vaarana olevia voimia sisältävien laitosten ja rakennelmien kansainvälinen erityismerkki)

II liite

Vaarallisissa ammattitehtävissä toimivien lehtimiesten henkilökortti